

תפסיר רס"ג

גגד אלה הדברים

למנחת שבת
ושני וחמישי

א אלה הדברים אשר
דבר משה אל-כל-ישראל
בעבר הירדן במדבר
בערבה מול סוף בין-פארן
ובין-תפל ולבן וחצרות ודי

א א) הדיה אלפלטמת. אלדי
כלם בהא מוסי בני אסראיל.
פי עבר אלארדן. פי ברייה
אלפידא. מקאבל פחר אלקלזם.
בין פארן ובין תופל. ולבן
וחצרות ודיאת אלדיהב:
ב) עלי מסאפה אחדי עשר
יום מן חריב. עלי טריק גבל

זהב: אלין פתגמיה. דמליל משה עם כל ישראל. בעברא דירדנא.
אוכל יתהון על דחבו במדברא. ועל דארגיוזו במישרא לקביל ים סוף.
בפארן אתפלו על מנא. ובחצרות ארגיוזו על בשרא ועל דעברו עיגל
דהב: א אחד עשר יום מחרב דרך הר-שעיר
עד קדש ברנע: מהלך חד עשר יומין מחורב. אורח טורא

— רס"י —

המבלי אין קברים במצרים, וכן בנסעם
מתוך הים, שנאמר (פסלים קו, ז) וימרו על ים
בים סוף, כדאיתא בערכין (טו, טו): בין פארן
ובין תפל ולבן. אמר רבי יוחנן [רשב"י]
חורנו על כל המקרא ולא מצינו מקום ששמו
תפל ולבן, אלא הוכיחן על הדברים שתפלו
על המן שהוא לבן, שאמרו (במדבר כה, ט)
ונפשנו קצה בלחם הקלקל ועל מה שעשו
במדבר פארן על ידי המרגלים: וחצרות.
במחלקתו שלקרח. דבר אחר אמר להם,
היה לכם ללמוד ממה שעשיתי למרים
בחצרות בשביל לשון הרע, ואתם נדברתם
במקום: ודי זהב. הוכיחן על העגל שעשו
בשביל רב זהב שהיה להם, שנאמר (כושע ג, ט)
וכסף הרביתי לה וזהב עשו לבעל: א אחד
עשר יום מחרב. אמר להם משה ראו מה

א אלה הדברים. לפי שהן דברי תוכחות
ומנה כאן כל המקומות שהכעיסו לפני
המקום בהן, לפיכך סתם את הדברים
והזכירם ברמז מפני כבודן של ישראל: אל
כל ישראל. אלו הוכיחן מקצתן, היו אלו
שבשוך אומרים, אתם הייתם שומעים מבן
עמרם ולא השיבותם דבר מכף וקף, אלו
היינו שם היינו משיבים אותו, לכך בנסעם
כלם ואמר להם הרי בלכם כאן כל מי שיש
לו תשובה ישיב: במדבר. לא במדבר היו
אלא בערבות מואב, ומהו במדבר, אלא
בשביל מה שהכעיסוהו במדבר שאמרו
(שמות טו, ג) מי יתן מותנו וגו': בערבה.
בשביל הערבה שחטאו בבעל פעור בשטים
בערבות מואב: מול סוף. על מה שהמרו
בים סוף בבואם לים סוף שאמרו (שס יד, יב)

שמן המור (ט) מול סוף. המנהג להפריד ביניהם.

תפסיר רס"ג

סעיר. אלו רקים ברנע:
(ג) ולמא כאן פי סנה'
אלארבעין. פי אליום אלאוול
מן אלשהר אלחאדי עשר. כלם
מוסי בני אסראיל. כגמיע מא
אמרה אללה אליהם: (ד) בעד
פתחה. בלד סיחון מלך
אלאמוריין. אלמקים פי חשבון.

דשעיר. עד רקם גיאה: **ויהי**
בארבעים שנה בעשתי-
עשר חדש באחד לחדש
דבר משה אל-בני ישראל
ככל אשר צוה יהוה אתו
אלהם: והוה בארבעין שנין. בחד

עשר ירחין בחד לירחא. מליל משה עם בני ישראל. ככל. דפקיד יי.
יתיה לותהון: **אחרי הכתו את סיחון מלך האמרי**
אשר יושב בחשבון ואת עוג מלך הבשן
אשר יושב בעשתרת באדרעי: בתר דמחא. ית

— כס"י —

אני אומר לה מפני מה לא הוכחתיך כל
השנים הללו, כדי שלא תניחני ותלך ותדבק
בעשו אחי. ומפני ארבעה דברים אין מוכיחין
את האדם אלא סמוך למיתה, כדי שלא יהא
מוכיחו וחוור ומוכיחו, ושלא יהא חבירו
רואיו ומתבייש ממנו וכי כדאיתא בספרי.
וכן יהושע לא הוכיח את ישראל אלא סמוך
למיתה, וכן שמואל, שנאמר (ש"ס יב, ג)
הנני ענו בי. וכן דוד את שלמה בנו:
ו**אחרי הכתו**. אמר משה אם אני מוכיחם
קודם שיכנסו לקצת הארץ, יאמרו מה לזה
עלינו, מה היטיב לנו, אינו בא אלא לקנות
ולמצא עלה שאין בו כח להכניסנו לארץ,
לפיכך המתין עד שהפיל סיחון ועוג לפניהם
והורישם את ארצם ואחר כך הוכיחו: **סיחון**
וגוי **אשר יושב** וגוי. אלו לא היה סיחון קשה
והיה שרוי בחשבון, היה קשה שהמדינה
קשה, ואלו היתה עיר אחרת וסיחון שרוי

גרמתם, אין לכם דרך קצרה מחורב לקדש
ברנע בדרך הר שעיר ואף הוא מהלך אחד
עשר יום, ואתם הלכתם אותו בשלשה ימים,
שהרי בעשרים באיר נסעו מחורב שנאמר
(זמדכ י, י) ויהי בשנה השנית בחדש השני
בעשרים בחדש יגוי ובעשרים ותשעה בסיון
שלחו את המרגלים מקדש ברנע, צא מהם
שלושים יום שעשו בקברות התאווה, שאכלו
הבשר חדש ימים, ושבעה ימים שעשו
בחצרות להסגר שם מרים, נמצא בשלשה
ימים הלכו כל אותו הדרך, וכל כך היתה
שכינה מתלבטת בשבילכם למהר ביאתכם
לארץ, ובשביל שקלקלתם הסב אתכם
סביבות הר שעיר ארבעים שנה: **ויהי**
בארבעים שנה בעשתי עשר חדש
באחד לחדש. מלמד שלא הוכיחו אלא
סמוך למיתה, ממי למד, מיעקב שלא הוכיח
את בניו אלא סמוך למיתה. אמר, ראובן בני

תפסיר רס"ג

ועוג מלך אלפתנייה. אלמקים
 פי עשתרות פי אדיראעאת:
 (ה) פי עבר אלארדן פי בלד
 מואב. אמען מוסי. בבניאן
 הדיה אלשריעה קאלא:
 (ו) אללה רבנא. קאל לנא פי
 חריב. חסבכם אלמקאם פי
 הדיה אלגבל: (ז) ולן וארחלו.

סיחון מלכא אמוראה. דיתייב בחשבון.
 וית. עוג מלכא דמתנו. דיתייב
 בעשתרות באדרעי: **בעבר**
הירדן בארץ מואב הואיל
משה באר את התורה
הזאת לאמר: בעברא דירדנא
 בארעא דמואב. שרי משה. פריש. ית
 אולפן אוריתא הדא למימר: **יהוה אלהינו דבר אלינו**
בחרב לאמר רב לכם שבת בהר הזה: "אלהנא.
 מליל עמנא בחרב למימר. סגי לכון דיתייבתון בטורא הדין: **פנו**
וסעו לכם ובאו הר האמרי ואל כל שכניו
בערבה בהר ובשפלה ובנגב ובחוף היס ארץ
הבנעני והלבנון עד הנהר הגדל נהר הפרת:

— רס"י —

בתוכה היתה קשה, שהמלך קשה, על אחת
 כמה וכמה שהמלך קשה והמדינה קשה:
אשר יושב בעשתרות. המלך קשה
 והמדינה קשה: **עשתרת.** הוא לשון צוקין
 וקושי כמו (כראשית יד, ט) עשתרות קרנים,
 ועשתרות זה הוא עשתרות קרנים שהיו שם
 רפאים שהכה אמרפל, שנאמר (כראשית יד, ט)
 ויכו את רפאים בעשתרות קרנים, ועוג נמלט
 מהם והוא שנאמר (סס יד, יג) ויבא הפליט,
 ואומר (דברים ג, יא) פי רק עוג מלך הבשן
 נשאר מיתר הרפאים: **באדרעי.** שם
 המלכות: **הואיל.** התחיל כמו (כראשית יח, כז)
 הנה נא הואלתי: **באר את התורה.**

בשבעים לשון פרשה להם: **ורב לכם**
שבת. כפשוטו. ויש מדרש אגדה
 הרבה לכם גדלה ושכר על ישיבתכם
 בהר הזה, עשיתם משכן מנורה וכלים,
 קבלתם תורה, מניתם לכם סנהדרין, שרי
 אלפים ושרי מאות: **פנו וסעו לכם.** זו דרך
 ערד וחרמה: **ובאו הר האמרי.** כמשמעו:
ואל כל שכניו. עמון ומואב והר שעיר:
בערבה. זה מישור שליער: **בהר.** זה
 הר המלך: **ובשפלה.** זו שפלת דרום:
ובנגב ובחוף היס. אשקלון ועזה וקסרי וכו'
 כדאיתא בספרי: **עד הנהר הגדל.**
 מפני שנוכר עם ארץ ישראל, קראו
 גדול. משל הדיוט אומר עבד מלך מלך.

תפסיר רס"ג

ואדכ'לו אלי גבל (י"ג: בלד)
אלאמורי וגמיע גיראנה. פי
אלג'ור ואלגבל. ואלטהל
ואלדארום וסאתל אלבחר.
בלד אלכנאענין ואלבנאן.
אלי אלנהר אלכביר נהר
אלפראת: ח) אנצ'רו קד געלת
אלבלד בין ידיכם. אצעדו
והוזה. כמא קסם אללה
לאבאיכם. לאברהים יצחק
ויעקוב אן יעטיה להם.
ולנסלהם בעדהם: ט) פקלת לכם.
פי דיאלד אלזקת קאילא. לא
אסתטיע וחדוי אן אחתמלכם:

אתפנו וטולו לכוז. ועולו לטורא
דאמוראה ולכל מגירוהי. במישרא
בטורא. ובשפילתא ובדרומא ובספר
ימא. ארע כנענאה ולבנן. עד נהרא רבא
נהרא פרת: ח ראה נתתי
לפניכם את הארץ באו
ורשו את הארץ אשר
נשבע יהוה לאבותיכם
לאברהם ליצחק וליעקב
לתת להם ולזרעם

אחריהם: חזו. דיהבית קדמיכוז ית ארעא. עולו ואחסינו ית
ארעא. דקיים יי. לאבקהתכוז. לאברהם ליצחק וליעקב למתן להון.
ולבניהון בתריהון: ט ואמר אלכם בעת ההוא לאמר
לא-אוכל לבדי שאת אתכם: ואמרית לכוז. בעדנא
ההוא למימר. לית אנא יכיל בלחודי לסוברא יתכוז:

— כס"י —

ברוך הוא: לא אוכל לבדי וגוי. אפשר
שלא היה משה יכול לדון את ישראל. אדם
שהוציאם ממצרים וקרע להם את הים
והוריד את המן והגיו את השלל לא היה
יכול לדונם, אלא כף אמר להם, ה' אלהיכם
הרבה אתכם, הגדיל והרים אתכם על
דיניכם נטל את הענש מכם ונתנו על הדינין.
וכן אמר שלמה (מלכים א' ג, ט) כי מי יוכל
לשפט את עמך הכבד הזה, אפשר מי
שכתוב בו (שם, כ, יא) ויחכם מפל האדם,
אומר מי יוכל לשפט, אלא כף אמר שלמה

הדבק לשחור וישתחוו לה, קרב לגבי דהנא
ואדהו: ח ראה נתתי. בעיניכם אתם רואים.
איני אומר לכם מאומד ומשמועה: באו
ורשו. אין מערער בדבר ואינכם צריכים
למלחמה, אלו לא שלחו מרגלים לא היו
צריכים לכלי זון: לאבתיכם. למה הזכיר
שוב לאברהם ליצחק וליעקב, אלא אברהם
כדאי לעצמו, יצחק כדאי לעצמו, יעקב כדאי
לעצמו: ט ואמר אליכם בעת ההוא
לאמר. מהו לאמר, אמר להם משה, לא
מעצמי אני אומר לכם, אלא מפני הקדוש

זלק הדקדוק: ח לאברהם ליצחק וליעקב. תיבת לאברהם באזלא:

תפסיר רס"ג

(י) אד' אלה רבכם כתרכם. והודיאכם אליו. כפואכב אלסמא כתר'ה: יא) ואסאל אלה אלאה אבאיכם. אן זייד פיכם. מתלכם אלף מרה. ויבארך פיכם. כמא ועדכם: יב) כף אחתמל וחד. תיקלכם וקצצכם וכ'צאימכם: יג) האתן ברגאל. חכמא פהמא. מערופין

**יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הָרַבָּה
אֶתְכֶם וְהֵנַכֶם הַיּוֹם כְּכֹכְבֵי
הַשָּׁמַיִם לְרַב: ִׁׁ אֱלֹהֵיכֶם אֲסַגִּי
יְתִכֶן. וְהָא אֵיתִיכֶן יוֹמָא דִּין. כְּכֹכְבֵי
שָׁמַיָא לְסַגִּי: ִׁׁ יְהוָה אֱלֹהֵי
אֲבוֹתְכֶם יִסֵּף עֲלֵיכֶם כְּכֶם
אֱלֹף פְּעָמִים וַיְבָרֶךְ אֶתְכֶם**

**כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָכֶם: ִׁׁ אֱלֹהֵא דְאַבְהָתְכֶן. יוֹסִיף עֲלֵיכֶן. כְּכֹכְבֶן
אֱלֹף זְמַנִּין. וַיְבָרֶךְ יְתִכֶן. כְּמָא דְמַלִּיל לְכֹן: (שני) ִׁׁ אֵיכָה
אִשָּׁא לְבַדִּי טְרַחְכֶם וּמִשְׁאַכֶם וְרִיבְכֶם: אֵיכָדִין
אֲסוּבַר בְּלַחֲדִי. טוֹרְחִיכֶן וְעִסְקִיכֶן וְדִינְכֶן: ִׁׁ הָבֹו לָכֶם
אֲנָשִׁים חֲכָמִים וְנַבְנִים וַיְדַעִים לְשִׁבְטֵיכֶם**

— כס"י —

יז אֵיכָה אִשָּׁא לְבַדִּי. אם אומר לקבל שכר לא אוכל, זו היא שאמרתי לכם לא מעצמי אני אומר לכם, אלא מפי הקדוש ברוך הוא: טְרַחְכֶם. מלמד שהיו ישראל טרחנין. היה אחד מהם רואה את בעל דינו נוצח בדין, אומר יש לי עדים להביא, יש לי ראיות להביא, מוסיף אני עליכם דינין: וּמִשְׁאַכֶם. מלמד שהיו אפיקורסין. הקדים משה לצאת, אמרו, מה ראה בן עמרם לצאת, שמא אינו שפוי בתוך ביתו. אחר לצאת, אמרו, מה ראה בן עמרם שלא לצאת, מה אתם סבורים, יושב ויועץ עליכם עצות רעות וחושב עליכם מחשבות: וְרִיבְכֶם. מלמד שהיו רוגנים: יג הָבֹו לָכֶם. הזמינו עצמכם לדבר: אֲנָשִׁים. וכי תעלה על דעתך נשים,

אין דיני אמה זו כדיני שאר האמות, שאם דן והרג ומכה וחונק ומטה את דינו וגו' אין בכף פלוס, אני אם חיבתי ממון שלא בדין, נפשות אני נתבע, שונאמר (משלי כג, כג) וקבע את קבעיהם נפש: יוֹהֵנַכֶם הַיּוֹם כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם. וכי ככבי השמים היו באותו היום, והלא לא היו אלא ששים רבוא, מהו והנכם היום, הנכם משולים פיום, קימים פחמה וכלבנה וככוכבים: יא יִסֵּף עֲלֵיכֶם כְּכֶם אֱלֹף פְּעָמִים. מהו שוב ויברך אתכם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָכֶם, אלא אמרו לו משה אתה נותן קצבה לברכתנו, כבר הבטיח הקדוש ברוך הוא את אברהם (צנאשית יג, טו) אֲשֶׁר אֵם יוכל איש למנות וגו', אמר להם זו משלי היא, אבל הוא יברך אתכם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָכֶם:

תפסיר רס"ג

לֹא־סַבְּאֲטָכֶם. אֲעִירְהֶם רוּיֶסָא
עֲלֵיכֶם: יד) פֶּאֶגְבַּתְמוּנִי וְקִלְתָּם.
מָא אֲצִלַּח אֵן יַעֲמַל הָדֵא
אֲלֵאמֵר אֲלֵדִי קִלְתָּאֵה:
טו) פֶּאֶכִידֵית מֵן רוּיֶסָא
אֲסַבְּאֲטָכֶם. רְגֵאלָא חֲכָמָא
מַעְרוּפִין. פֶּגְעֵלְתָּהֶם רוּיֶסָא
עֲלֵיכֶם. רוּיֶסָא אֱלוֹף וּמִיּוּן.

וְאֲשִׁימָם בְּרֵאשִׁיכֶם: הָבוּ לְכוּן.
גוּבְרִין חֲכִימִין וְסוּכְלֵתְנִין. וּמִדְעֵן
לְשִׁבְטֵיכוֹן. וְאֲמַנִּינוּן רִישֵׁין עֲלֵיכוֹן:
יד) **וְתַעֲנוּ אֹתִי וְתֹאמְרוּ**
טוֹב־הַדָּבָר אֲשֶׁר־דִּבַּרְתָּ
לַעֲשׂוֹת: וְאֲתִיבְתוּן יָתִי. וְאֲמַרְתוּן:
תִּקֵּן פֶּתְגָמָא דְמִלִּילְתָּא לְמַעַבְד:

טו) וְאָקַח אֶת־רֵאשֵׁי שְׁבֵטֵיכֶם אֲנָשִׁים חֲכָמִים
וַיְדַעִים וְאָתָּן אוֹתָם רֵאשִׁים עֲלֵיכֶם שְׂרֵי
אֲלָפִים וְשְׂרֵי מֵאוֹת וְשְׂרֵי חֲמֵשִׁים וְשְׂרֵי עֶשְׂרֵת

— רס"י —

מתלמוד לא מן שְׁנַצְטַעְרַת עֲלֵיהָ. אֵלָא
יְדַעְתִּי מִחֻשְׁבוֹתֵיכֶם. הֵייתֶם אוֹמְרִים, עֲכָשׂוּ
יְתַמְנוּ עֲלֵינוּ דִּינֵין תְּרַבְּהָ, אִם אֵין מְכִירְנוּ אֲנוּ
מְבִיאִין לוֹ דוֹרוּן וְהוּא נוֹשֵׂא לָנוּ פְּנִים:
לַעֲשׂוֹת. אִם הֵייתִי מִתְעַצֵּל, אַתֶּם אוֹמְרִים
עֲשֵׂה מִהֲרָה: טו) **וְאָקַח אֶת רֵאשֵׁי**
שְׁבֵטֵיכֶם. מִשְׁכָּתִּים בְּדָבְרִים, אֲשֶׁרֵיכֶם, עַל
מִי בָאתֶם לְהִתְמַנּוֹת, עַל בְּנֵי אֲבֵרְהֶם יִצְחָק
וַיַּעֲקֹב, עַל בְּנֵי אָדָם שְׁנַקְרָאוּ אַחִים וְרַעִים,
חֶלֶק וְנַחֲלָה וְכָל לְשׁוֹן חֶבְדָּה: **אֲנָשִׁים חֲכָמִים**
וַיְדַעִים. אֲבָל נְבוֹנִים לֹא מִצָּאתִי. זֹו אַחַת
מִשְׁבַּע מִדּוֹת שְׁאֵמֵר יִתְרוֹ לְמֹשֶׁה וְלֹא
מִצָּא אֵלָא שְׁלֹשׁ אֲנָשִׁים צְדִיקִים, חֲכָמִים
וַיְדַעִים: **רֵאשִׁים עֲלֵיכֶם.** שְׁתַּנְהִיגוּ בְּהֶם
כְּבוֹד. רֵאשִׁים בְּמִקְוֵה, רֵאשִׁים בְּמִמְכָּר,
רֵאשִׁים בְּמִשָּׂא וּמִתָּן, נְכֻסֵּס אַחֲרוֹן וַיּוֹצֵא
רֵאשׁוֹן: **שְׂרֵי אֲלָפִים.** אֶחָד מְמַנֶּה עַל אֲלָף:
שְׂרֵי מֵאוֹת. אֶחָד מְמַנֶּה עַל מֵאָה:
וְשְׂרֵים. מְנִיתִי עֲלֵיכֶם לְשִׁבְטֵיכֶם. אֵלּוּ
הַכּוֹפְתִין וְהַמְּכִין בְּרִצּוּעָה עַל פִּי הַדִּינִין:

מִה תִּלְמוּד לומר אֲנָשִׁים, צְדִיקִים כְּסוּפִים:
נְבוֹנִים. מְבִינִים דָּבָר מִתּוֹךְ דָּבָר. זֹו הֵיא
שְׁשָׂאל אַרְיוֹס אֶת רַבִּי יוֹסִי, מַה בֵּין חֲכָמִים
לְנְבוֹנִים. חֲכָם הוֹמָה לְשִׁלְחָנִי עֲשִׂירָה,
כְּשִׁמְבִיאִין לוֹ דִּינְרִין לְרֵאוֹת רוּאָה, וְכִשְׂאִין
מְבִיאִין לוֹ יוֹשֵׁב וְתוֹהָא. נְבוֹן הוֹמָה לְשִׁלְחָנִי
תְּנָה, כְּשִׁמְבִיאִין לוֹ מַעוֹת לְרֵאוֹת רוּאָה,
וְכִשְׂאִין מְבִיאִין לוֹ מַחְזֵר וּמְבִיאַ מִשְׁלוֹ:
וַיְדַעִים לְשִׁבְטֵיכֶם. שְׁהֶם נְכָרִים לָכֶם, שְׁאֵם
כָּא לְפָנֵי מַעֲשֵׂף בְּטִלִּיתוֹ אֵינִי יוֹדַע מִי הוּא
וּמֵאִיזָה שְׁבֵט הוּא וְאֵם הֶגוֹן הוּא, אֲבָל אַתֶּם
מְכִירִין בוֹ, שְׁאֵתֶם גְּדִלְתֶם אוֹתוֹ, לְכַף נְאָמֵר
וַיְדַעִים לְשִׁבְטֵיכֶם: **בְּרֵאשִׁיכֶם.** רֵאשִׁים
וּמְכַבְּדִים עֲלֵיכֶם שְׁתַּהֲיוּ נוֹהֲגִין בְּהֶם כְּבוֹד
וַיְרָאֵה: **וְאֲשִׁימָם.** חֲסֵר יוֹד, [לומר] לְפִד
שְׁאֵשְׁמוֹתֵיהֶם שְׁלִישְׁרָאֵל תְּלוּיּוֹת בְּרֵאשֵׁי
דִּינֵיהֶם, שְׁהִיָּה לָהֶם לְמַחּוֹת וּלְכֻנּוֹן אוֹתָם
לְדַרְךָ הַיִּשְׁרָה: י) **וְתַעֲנוּ אֹתִי וְגוֹי.** הִחַלְתֶּם
אֶת הַדָּבָר לְהִנְאָתְכֶם, הִיָּה לָכֶם לְהִשְׁיב,
רְבִנוּ מֹשֶׁה מִמִּי נָאֵה לְלַמּוֹד מִמֶּךָ אוֹ

תפסיד רס"ג

וכ'מסין ועשאר את. וערפא
לאסבאטכם: (טז) ואמרת
חכאמכם. פי ד'אלך אלוקת
וקלת להם. אסמעו פי מא בין
אכ'תכם ואחכמו באלעדל. בין
אלרגל ואכ'יה וצי'פה: (יז) לא
תת'בתו אלוגוה פי אלחכם.
ואסמעו מן אלצג'יר כאלכ'ביר.

וּשְׁטָרִים לְשִׁבְטֵיכֶם: וּדְבַר־יְת
יְת רִישֵׁי שְׁבִיטֵיכֶם. גּוֹבְרִין חֲכִימִין וּמִדְעָן.
וּמִנִּיתִי יְתֵהוּן. רִישֵׁין עֲלֵיכֶם. רַבְּנֵי אֵלֵפִי
וּרְבְּנֵי מְאוֹתָא. וּרְבְּנֵי חֲמִשִּׁין וּרְבְּנֵי
עֶשְׂרֵיתָא. וְסִרְכִין לְשִׁבְטֵיכֶם:
וְאֶצְוָה אֶת־שְׁפִטֵיכֶם
בַּעַת הַהוּא לֵאמֹר שְׁמַע

בֵּין־אֲחֵיכֶם וּשְׁפִטֵיכֶם צֶדֶק בֵּין־אִישׁ וּבֵין־אָחִיו
וּבֵין גְּרוֹ: וּפְקִידֵי יְת דִּינֵיכֶם. בַּעַדְנָא הַהוּא לְמִימַר. שְׁמַעוּ בֵּין
אֲחֵיכֶם וּתְדִינוּן קוּשְׁטָא. בֵּין גּוֹבְרָא וּבֵין אַחוּהֵי וּבֵין גִּיּוֹרֵיהֶ:
לֹא־תִכְרוּ פָּנִים בַּמִּשְׁפָּט פֶּקֶטָן כַּגְּדֹל
תִּשְׁמַעוּן לֹא תִגְוְרוּ מִפְּנֵי־אִישׁ כִּי הַמִּשְׁפָּט
לֵאלֹהִים הוּא וְהַדָּבָר אֲשֶׁר יִקְשֶׁה מִכֶּם

— כ"ט —

החייב. מעלה אני על מי שמנחהו כאלו הכיר
פנים בדין: פקטן כגדל תשמעונו. שיהא
חביב עליך דין שלפרוטה כדין שלמאה מנה,
שאם קדם ובא לפניך לא תסלקנו לאחרון
[לאחריו]. דבר אחר פקטן כגדל תשמעונו,
כתרגומו, שלא תאמר, זה עני הוא וכתרו
עשיר ומצוה לפרנסו אפכה את העני ונמצא
מתפרנס בנקיות. דבר אחר שלא תאמר
היאך אני פוגם כבודו שלעשיר זה בשביל
דינך, אפכו עכשיו, וכשיצא לחוץ אומר אני
לו, תן לו שאתה חייב לו: לא תגורו מפני
איש. לא תיראו. דבר אחר לא תגורו, לא
תכניסו דבריק מפני איש. לשון (משלי י, ט)
אוגר בקיץ: כי המשפט לאלהים הוא. מה
שאתה נוטל מזה שלא בדין, אתה מזקיקני
להחזיר לו, נמצא שהטית עלי המשפט:

טו ואצוה את שפטיכם. אמרתי להם הוו
מתונים בדין, אם בא דין לפניך פעם אחת
שתיים ושלוש אל תאמר כבר בא דין זה לפני
פעמים הרבה אלא הוי נושאים ונותנים בו:
בעת ההוא. משמנתיים אמרתי להם, אין
עכשיו כלשעבר, לשעבר הייתם ברשות
עצמכם, עכשיו הרי אתם משעבדים לצבור:
שמעו. לשון הזה [בהאזינכם] כמו (שמות כ, ז)
זכור, (דברים כ, י) שמור: ובין גרו. זה בעל
דינו, שאוגר עליו דברים. דבר אחר ובין גרו,
אף על עסקי דירה בין חלקת אחים אפלו בין
תנור לכירים: י לא תכירו פנים במשפט.
זה המנחה להושיב הדין, שלא יאמר איש
פלוני נאה או גבור, אושיבנו דין, איש פלוני
קרובי, אושיבנו דין בעיר, והוא אינו בקי
בדין נמצא מחייב את הזכאי ומזכה את

תפסיר רס"ג

ולא תחדירו אחדא. לאן אלחכם ללה. ואי אמר צעב עליכם. ארפעו אלוי חתי אנצ'ר פיה: יח) ואוציתכם פי ד'אלך אלוקת. בגמיע אלאמור אלדי יגב אן תצנעוהא: יט) תים רחלנא מן חריב. וסרנא גמיע תלך אלברייח אלעצימה אלמכיפה אלתי ראימותהא. עלי טריק גבל אלאמוריון. כמא אמרנא אללה רבנא. חתי צרנא אלי רקים ברנע: כ) פקלת לכם. קד גיתם אלי גבל אלאמוריון. אלדי אללה רבנא מעטיה לנא:

תִּקְרְבוּן אֵלַי וְשָׁמַעְתִּיו: לֹא תִשְׁתַּמּוּדְעוּן אִפִּי בְּדִינָא. מְלִי זְעִירָא כְּרַבָּא תִשְׁמַעוּן. לֹא תִדְחִלוּן מִן קִדְם גּוּבְרָא. אֲרִי דִינָא דִּי הוּא. וּפְתַגְמָא דִּיקְשֵׁי מִנְכוּן. תִּקְרְבוּן לְוֹתִי וְאִשְׁמַעֲנִיה:

וְאִצִּיחָה אֶתְכֶם בַּעַת

הֵהוּא אֵת כָּל-הַדְּבָרִים

אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּן: וּפְקִידִית יִתְכוּן

בְּעִדְנָא הֵהוּא. יֵת כָּל פְּתַגְמֵי דְתַעֲבְדוּן:

וְנִסְעַ מְחֹרֵב

וְיַלְךְ אֵת כָּל-הַמְדַבֵּר

הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא הֵהוּא אֲשֶׁר רְאִיתֶם דְּרַךְ הַר

הָאֵמֲרִי כִּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֲתָנוּ וְנָבֵא עַד

קִדְשׁ בְּרִנְעַ: וְנִטְלָנָא מְחֹרֵב. וְהִלִּיכְנָא. יֵת כָּל מְדַבְּרָא רַבָּא

וּדְחִילָא הֵהוּא דְחִזִּיתוּן. אֹרַח טוֹרָא דְאַמּוֹרָאָה. כְּמָא דְפְקִיד. יי אֵלֵהּנָא

יִתְנָא. וְאַתִּינָא. עַד רְקַם גִּיאָה: כ וְאִמַר אֵלְכֶם בְּאַתֶּם

עַד-הַר הָאֵמֲרִי אֲשֶׁר-יְהוָה אֱלֹהֵינוּ נָתַן לָנוּ:

— כס"י —

מראהו: יי את כל הדברים אשר תעשו. אליו עשרת הדברים שבין דיני ממונות לדיני נפשות: יט המדבר הגדול והנורא. שהיו בו נחשים פקורות ועקרבים פקשותות: כ ותקרבון אלי בלכם. בערבוביא ולהלן הוא אומר (דברים כ, כ כא) ותקרבון אלי כל ראשי שבטיכם וקניכם ותאמרו הן הראנו וגו' אותה קריבה היתה הוגנת. ילדים

תקרבון אלי. על דבר זה נסתלק ממנו משפט בנות צלפחד, וכן שמואל אמר לשאול (שמואל א' ט, יט) אנכי הראה, אמר לו הקדוש ברוך הוא. חזיק שאני מודיעך שאין אתה רואה. ואימתי הודיעו, בשבא למשוח את דוד (שם טז, ו) וירא את אליאב ויאמר אף נגד ה' משיחו, אמר לו הקדוש ברוך הוא, ולא אמרת אנכי הראה (שם טז, ז) אל תבט אל

תפסיר רס"ג

כא) אנצ'ר. קד געל אלה רבך אלבלד בין ידיך. אצעד פחוזה. כמא ועדך אלה אלה אבאיד. לא תכיאף ולא תדער: כב) פתקדם אליי כתיר מנכם. וקלתם. נבעת' ברגאלא בין ידינא. ירומון לנא אלבלד. וידדון עלניא גואבא. ען אלטריק אלד'י נצעד פיה. ואלקרא אלד'י נדכיל אליהא: כג) פחסן דיאלד ענדי. פאכ'דית מנכם אתני עשר

ואמרית לבון. אתיתון עד טורא
 דיאמורא. די אלהנא יהיב לנא:
ראה נתן יהוה אליך
לפניך את הארץ עלה רש
כאשר דבר יהוה אלי
אבתיך לך אל-תירא
ואל-תחת: חזי. דיהב יי אלהך.

קדמך ית ארעא. סק אחסין. כמא
 דמליל יי. אלהא דיאבהתך לך. לא

תדחל ולא תתבר: **(שלישי)** כב ותקרבוני אלי כלכם
 ותאמרו נשלחה אנשים לפנינו ויחפרו לנו
 את-הארץ וישבו אתנו דבר את-הדרך אשר
 נעלה-בה ואת הערים אשר נבא אליהן:
 וקריבתון לותי פולכון. ואמרתון. נשלח גוברין קדמנא. ויאללון לנא
 ית ארעא. ויתיבון יתנא פתגמא. ית אורחא דנסק בה. וית קרויא.
 דינעול להון: כג וייטב בעיני הדבר ואקח מכם

רס"ד

משל לאדם שאומר לחברו מכור לי חמורך
 זה, אמר לו הן. נותנו אתה לי לנשיון, אמר
 לו הן. בקרים וגבעות, אמר לו הן. פיין
 שראה שאין מעכבו כלום, אמר הלוקח
 בלבו, בטוח הוא זה שלא אמצא בו מום. מיד
 אמר לו טול מעותיך ואיני מנסהו. מעתה אף
 אני הודיתי לדבריכם, שמא תחזרו בכם
 כשתראו שאיני מעכב, ואתם לא חזרתם
 בכם: ואקח מכם. מן הפרורים שבכם מן
 המסלתים שבכם: שנים עשר אנשים איש

מכבדים את הזקנים ושלחום לפניהם, וזקנים
 מכבדים את הראשים ללכת לפניהם, אבל
 כאן, ותקרבוני אלי כלכם, בערבוביא. ילדים
 דוחפין את הזקנים וזקנים דוחפין את
 הראשים: וישבו אתנו דבר. באיזה לשון
 הם מדברים: את הדרך אשר נעלה בה.
 אין דרך שאין בה עקמימות: ואת הערים
 אשר נבא אליהן. תחלה לכבוש: כג וייטב
 בעיני הדבר. בעיני ולא בעיני המקום. ואם
 בעיני משה היה טוב למה אמרה בתוכחות.

זלק הרקדוק: כה עלה רש. בחסרון היו"ד פ"א הפועל והרי"ש בצירי ענין ירושה (מהר"ב):

תפסיר רס"ג

רגלא. רגל ואחד מן כל שבט: כד) פולן וצעדו אלי אלגבל. וגאו אלי ואד אלענקוד. וגסוה: כה) ואכידו מעהם מן תמרה. ואחדרוה אלינא. ורדו עלינא גואבא וקאלו. אן אלבלד. אלדעי אללה רבנא מעטינאה לגייד: כו) ולם תשן אלצעוד אליה. וכאלפתם אמר אללה רבכם: כז) ותכרסתם פי אכבייתכם וקלתם. מן שנאה

שְׁנַיִם עָשָׂר אֲנָשִׁים אִישׁ אֶחָד לְשִׁבְטָא: וּשְׁפָר בְּעֵינַי פְּתַגְמָא. וּדְבַרִּית מִנְכוֹן תִּרִי עֶשֶׂר גּוֹבְרִין. גּוֹבְרָא חַד לְשִׁבְטָא: כד וּיְפִנוּ וַיַּעֲלוּ הַהָרָה וַיָּבֹאוּ עַד-נַחַל אֲשַׁכְּל וַיִּרְגְּלוּ אֹתָהּ: וְאֵת־פְּנֵי־אֹו וּסְלִיקוּ לְטוֹרָא. וְאֹתוֹ עַד נַחֲלָא דְאֵת־כְּלָא. וְאֵלִילוּ יָתָהּ: כה וַיִּקְחוּ בְיָדָם מִפְּרֵי הָאָרֶץ וַיִּזְרְדוּ אֵלֵינוּ וַיִּשְׁבוּ אֹתָנוּ דָּבָר וַיֹּאמְרוּ טוֹבָה הָאָרֶץ אֲשֶׁר-יְהוּזָה אֱלֹהֵינוּ נָתַן לָנוּ: וּנְסִיבוּ בְיַדְהוֹן מֵאֲבָא דְאַרְעָא. וְאַחִיתוּ לָנָא. וְאַתִּיבוּ יָתְנָא פְּתַגְמָא וַאֲמְרוּ. טָבָא אַרְעָא. דֵּי אֱלֹהֵנָא יְהִיב לָנָא: כו וְלֹא אֲבֵיתָם לַעֲלֹת וְתַמְרוּ אֶת-פִּי יְהוּזָה אֱלֹהֵיכֶם: וְלֹא אֲבֵיתוֹן לְמַסַּק. וְסַרִּיבְתוֹן. עַל מִימְרָא דֵּי אֱלֹהִיכוֹן: כז וְתַרְגְּמוּ בְּאֵהֲלֵיכֶם וְתַאמְרוּ בְּשִׁנְאָת יְהוּזָה אֹתָנוּ

בְיָדָם מִפְּרֵי הָאָרֶץ וַיִּזְרְדוּ אֵלֵינוּ וַיִּשְׁבוּ אֹתָנוּ דָּבָר וַיֹּאמְרוּ טוֹבָה הָאָרֶץ אֲשֶׁר-יְהוּזָה אֱלֹהֵינוּ נָתַן לָנוּ: וּנְסִיבוּ בְיַדְהוֹן מֵאֲבָא דְאַרְעָא. וְאַחִיתוּ לָנָא. וְאַתִּיבוּ יָתְנָא פְּתַגְמָא וַאֲמְרוּ. טָבָא אַרְעָא. דֵּי אֱלֹהֵנָא יְהִיב לָנָא: כו וְלֹא אֲבֵיתָם לַעֲלֹת וְתַמְרוּ אֶת-פִּי יְהוּזָה אֱלֹהֵיכֶם: וְלֹא אֲבֵיתוֹן לְמַסַּק. וְסַרִּיבְתוֹן. עַל מִימְרָא דֵּי אֱלֹהִיכוֹן: כז וְתַרְגְּמוּ בְּאֵהֲלֵיכֶם וְתַאמְרוּ בְּשִׁנְאָת יְהוּזָה אֹתָנוּ

— כס"י —

התרסה, התרסתם פנגד מאמרו: כז ותרגנו. לשון הרע, וכן (משלי יט, ט) דברי נרגון אדם המוציא דבה: בשנאת ה' אתנו. והוא היה אוהב אתכם, אבל אתם שונאים אותו. משל הדיוט אומר, מה דבלבך על רחמך מה דבלביה עלך: בשנאת ה' אתנו הוציאנו מארץ מצרים. הוצאתו לשנאה היתה.

אחד לשבט. מגיד שלא היה שבט לוי עמהם: כד עד נחל אשכל. מגיד שנקרא על שם סופו: וירגלו אותה. מלמד שהלכו בה ארבעה אומנין שתי וערב: כז ויזרדו אלינו. מגיד שארץ ישראל גבוהה מכל הארצות: ויאמרו טובה הארץ. מי הם שאמרו טובתה, יהושע וכלב: כז ותמרו. לשון

זולק הדקדוק: כז ותמרו את פי יהוה אלהיכם. תיבת פי בטפחא בכל התיגאן המדוקדקות: כז ותרגנו הרי"ש בקמץ חטף כי המאריך בתי"ו והגימ"ל בשוא נח:

תפסיר רס"ג

הוֹצִיאֲנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם
 לָתֵת אֹתָנוּ בְּיַד הָאֱמֹרִי
 לְהַשְׁמִידֵנוּ: וְאֶת־רַעַמְתוֹן
 בְּמִשְׁכְּנֵיכֹן וְאָמַרְתוּן. בְּדַסְנִי יי יִתְנָא.
 אֶפְקָנָא מֵאֶרְעָא דְּמִצְרַיִם. לְמַמְסַר יִתְנָא.
 בְּיָדָא דְּאֱמֹרָאָה לְשִׁיִּצְיֹתֵתָא:
 אָנָּה | אֲנַחְנוּ עֲלֵיִם אַחִינוּ
 הַמָּסוּ אֶת־לִבְבָנוּ לֵאמֹר
 עִם גְּדוֹל וְרַם מִמֶּנּוּ עָרִים
 גְּדֹלֹת וּבְצוֹרֹת בַּשָּׁמַיִם

אללה לנא. אכרנגנא מן בלד
 מצר. ל'סלמנא. פי אידי
 אל'מוריין פינפד'ונא: כח) אלי
 אין נחו צאעדין. ואכ'ותנא קד
 אמאסו קלו'פנא בקול'הם. אן
 אלקום אכת'ר ואעצ'ים מנא.
 ואן קראדם כבאר חצינה
 תדאני אלסמא. חתי' בני
 אלגבאברה רא'ינאדם הנאד:
 כט) פקלת ל'כם. לא תרהבוהם
 ולא תכ'אפוהם: ל) אללה רב'כם
 אלסאיר נורה בין יד'כם. הו
 יחארב ענ'כם. כגמיע מא צנע
 מע'כם. ב'מצר בחצ'רת'כם:

וְגַם־בְּנֵי עֲנָקִים רָאִינוּ שָׁם: לֹאן אֲנַחְנָא סְלָקִין. אַחְנָא
 תְּבַרוּ יֵת לַבְּנָא לְמִימַר. עִם רַב וְתַקִּיף מִנְּנָא. קְרוּיִן. רַבְרַבָּן וּכְרִיכָן עַד
 צִית שְׁמִיָּא. וְאִף בְּנֵי גִבְרָא חֲזוּינָא תַּמָּן: ❀ טַלְוִיטִיר בְּסַפְרֵי הַיָּמִין ❀ כִּי וְאִמַר
 אֲלֵכֶם לֹא־תַעֲרִצוּן וְלֹא־תִירָאוּן מֵהֶם: וְאִמְרִית
 לְכוּן. לֹא תַתְּבַרוּן וְלֹא תִדְחִלוּן מִנְּהוּן: ל יְהוּה אֱלֹהֵיכֶם
 הֵהָלֵךְ לְפָנֵיכֶם הוּא יִלְחַם לָכֶם כָּכֵל אֲשֶׁר
 עָשָׂה אֶתְכֶם בְּמִצְרַיִם לְעֵינֵיכֶם: יי אֱלֹהֵכֹן דְּמַדְבַּר

— כס"י —

ממצרים לתת לנו את ארץ כנען: כס ערים
 גדלות ובצורות בשמים. דברו הכתובים
 לשון הבאי: כט לא תערצו. לשון שבירה
 בתרגומו, ודומה לו (אויז ל, ו) בערוץ נחלים
 לשבן, לשבור נחלים: לילחם ל'כם.
 בשבילכם:

משל למלך בשר ודם, שהיו לו שני בנים
 ויש לו שתי שדות אחת שלשקיא ואחת
 שלבעל, למי שהוא אוהב נותן שלשקיא
 ולמי שהוא שונא נותן לו שלבעל. ארץ
 מצרים שלשקיא היא שגילוס עולה ומשקה
 אותה, וארץ כנען שלבעל, והוציאנו

תפסיר רס"ג

לא) וכמא ראית פי אלבר. אן
אללה רבך חמלך. כמא יחמל
אלמר ולדה אשפאקא. פי כל
טרין סרתם. אלי אן גיתם
אלי הדיא אלמוציע: לב) ופי
הדיא אלמור. אפלא תומנון.
באללה רבכם: לג) אלסאיר
נורה אמאמכם פי אלטרין.
ליצלה לכם מכאנא לנזולכם.
ובאלנאר לילא. לידלכם
אלטרין אלדי תסלכונה.
ובאלגמאם נהארא: לד) תים
סמע אללה פלאמכם פסכט

קדמיכון. מימריה יגיח לכון. בכל.
דעבר עמכון. במצרים לעיניכון:
וּבַמִּדְבָּר אֲשֶׁר רָאִיתָ
אֲשֶׁר נִשְׁאַף יְהוָה אֵלֶיךָ
כַּאֲשֶׁר יִשְׂאֵא-אִישׁ אֶת-בְּנוֹ
בְּכָל-הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הִלַּכְתֶּם
עַד-בְּאֵכֶם עַד-הַמָּקוֹם
הַזֶּה: ובמדברא דחזיתא. דסוברך יי
אלהך. כמא דמסובר גוברא ית בריה.
בכל אורחא דהליכתון. עד מיתכון עד

אתרא הדין: לב) **וּבַדְּבָר הַזֶּה אֵינְכֶם מֵאֲמִינִם בִּיהוָה**
אֱלֹהֵיכֶם: ובפתגמא הדין. ליתכון מהימנין. במימרא די
אלהכון: לג) **הֵהִלַּךְ לִפְנֵיכֶם בַּדֶּרֶךְ לְתוֹר לְכֶם**
מָקוֹם לַחֲנֻתְכֶם בְּאֵשׁ | לֵילָה לְרֵאתְכֶם בַּדֶּרֶךְ
אֲשֶׁר תֵּלְכוּ-בָהּ וּבַעֲנַן יוֹמָם: דמדבר קדמיכון
באורחא. לאתקנא לכון. אתר בית משרי לאשריותכון. בעמודא
דאישתא בליליא. לאחזיותכון באורחא דתהכון בה. ובעמודא דעננא
ביממא: לד) **וַיִּשְׁמַע יְהוָה אֶת-קוֹל דְּבִרְיֶיכֶם וַיִּקְצֹף**

— כש"י —

באו לסטים לשבותו וכו': לז) **וּבַדְּבָר הַזֶּה.**
שהוא מבטיחכם להביאכם אל הארץ. אינכם
מאמינים בו: לג) **לְרֵאתְכֶם.** כמו להראותכם.
וכן (שמות יג, כ) לנחותם הדרך.
וכן (מלכים כו, ז) לשמע בקול תודה.
וכן (מלכים ז, ט, טו) ללכת לגיד [להגיד]
בזרעאל (לגיד כתיב, להגיד קרי):

לא) **וּבַמִּדְבָּר אֲשֶׁר רָאִיתָ.** מוסב על מקרא
שלמעלה המנו (פסוק ל). בכל אשר עשה
אתכם במצרים. ועשה אף במדבר אשר
ראית אשר נשאף וגו': **כַּאֲשֶׁר יִשְׂאֵא אִישׁ**
אֶת בְּנוֹ. כמו שפירשתי אצל (שמות יד, יט)
ויסע מלאך האלהים החולף לפני מחנה
ישראל וגו'. משל למחלף בדרך ובנו לפניו

תפסיר רס"ג

ואקסם קאילא: לה) אן רֵאָא רָגַל מִן הַוְלָאֵי אֲלֵנָאס. הָדִיא אֲלֵגִיל אֲלֵרְדִי. אֲלֵבֵלֵד אֲלֵגִייד. אֲלֵדִי קִסְמַת בְּאֵעֲטֵאִיה לְאֲבֵאִיכֶם: לו) סוּא פֶלֶב אֲבִן יִפְנֵה פֶאֶנְהָ יִרְאֵהָ. וְלֵה אֵעִי אֲלֵבֵלֵד. אֲלֵדִי סִלְפֵה וּלְבִנִיה. לְמֵא אֲתַבַּע טֵאֵעֵה אֲלֵלֵה: לו) וְעֵלִי אִיִּצֵא וְגַד אֲלֵלֵה. בְּסִבֵּב מֵא חֲדַת אֵד תֵּאֲכִירְתֶם. וְקֵאל אַנְתְּ אִיִּצֵא לֹא תִדְכִּיל אֲלֵי תִם: לח) בֵּל יְהוֹשֻׁעַ אֲבִן נוֹן אֲלֵקֵאִים בֵּין יִדִיד. הוּ יִדְכִּלְהָא. פֶּאֶשְׁדֵּדֵהָ. פֶּאֶנְהָ יוֹדֵתִיָּהָ לְבִנֵי אֲסֵרֵאִיל: לט) וְאֵטְפֵאלְכֶם אֲלֵדִי

וַיִּשְׁבַּע לֵאמֹר: וּשְׁמִיעַ קָדָם יי ית
 קל פִּתְגְּמִיכוֹן. וּרְגִיז וְקִיִּם לְמִימֵר:
 לֵה אִם-יִרְאֵה אִישׁ בְּאֲנָשִׁים
 הָאֵלֵה הַדְּוֹר הַרַע הַזֶּה אֵת
 הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר
 נִשְׁבַּעְתִּי לָתֵת לְאֲבֹתֵיכֶם:
 אִם יִחֲוֶי גֵבֵר בְּגוֹבְרֵיָא הָאֲלֵיִן. דְּרֵא
 בִּישָׂא הַדִּין. ית ארעא טבתא. דְּקִימִית:
 לְמַתָּן לְאֲבֹהֵתְכוֹן: לֵה זוֹלָתִי פֶלֶב
 בֵּין-יִפְנֵה הוּא יִרְאֵנָה וְלוֹ-
 אַתָּן אֵת הָאָרֶץ אֲשֶׁר
 דָּרְדַּבְּהָ וּלְבִנָיו יַעַן אֲשֶׁר מֵלֵא אַחֲרֵי יְהוָה:
 אֲלֵהִיִן. פֶּלֶב בֵּר יִפְנֵה הוּא יִחֲוִינָה. וְלִיָּה אַתָּן ית ארעא. דְּדֵרְדַבְּהָ
 וּלְבִנּוֹהִי. חֵלְףֵהּ דְּאֵשְׁלִים בְּתֵר דְּחֵלְתָא דִּיִּי: לֵה גַם-בִּי הַתְּאַנְף
 יְהוָה בְּגִלְלֵכֶם לֵאמֹר גַּם-אַתָּה לֹא-תֵבֵא שֵׁם:
 אִף עֲלֵי הוּה רְגִז מִן קָדָם יי. בְּדִילְכוֹן לְמִימֵר. אִף אֵת לֹא תִיעוֹל לְתַמָּן:
 לֵה יְהוֹשֻׁעַ בֵּין-נוֹן הָעֵמֵד לְפָנֶיךָ הוּא יֵבֵא שְׁמֵהָ
 אַתָּו חֲזִק בִּי-הוּא יִנְחַלְנָה אֵת יִשְׂרָאֵל: יְהוֹשֻׁעַ בֵּר
 נוֹן דְּקֵאִים קְדָמְךָ. הוּא יַעוֹל לְתַמָּן. יְתִיָּה תְקוּף. אִרִי הוּא יִחְסַנְנָה
 לְיִשְׂרָאֵל: (רביעי) לֵט וְטַפְּכֶם אֲשֶׁר אִמַּרְתֶּם לְבִז

— כס"י —

לו אֲשֶׁר דָּרְדַבְּהָ. חֲבֵרוֹן, שְׁנֵאמֵר (במדבר יג, כג) וַיָּבֵא עַד חֲבֵרוֹן: לו הַתְּאַנְף. נְתַמְלֵא רוֹגֵן:

זולק הדקדוק: לֵה הוּא יֵבֵא שְׁמֵהָ. תיבת יבא לעיל. עי"ל פרשת כי תצא פסוק לא יבא לו:

תפסיר רס"ג

תוודקמתם אנהם יפנו ג'נימה. ובניכם. אלדי הם אליום לא יערפון כיר ושר לאלחרב. הם ידכ'לונגהא. ולהם אעטיהא. פ'יחוזונגהא: (ט) ואמא אנתם פולו. וארחלו אלי אלבר טריק בחר אלקלום: (מא) פאגבתם וקלתם לי. קוד אכ'טאנא ללה. נחן נצעד ונחארב אלהא. כמא יאמרנא אללה רבנא. פתקלד כל ואחד מנכם אלה חרבה. ובאדרתם (י"ג) ואנעמתם) לתצעדו אלגבל: (מב) פקאל אללה לי. קל להם לא תצעדו ולא תחארבויהם.

יְהִיָּה וּבְנֵיכֶם אֲשֶׁר לֹא יִדְעוּ הַיּוֹם טוֹב וְרַע הֵמָּה יָבֹאוּ שָׁמָּה וְלֵהֶם אֶתְנֶנָּה וְהֵם יִירְשׁוּהָ: וְטַפְלֶכֶן דְּאִמְרַתּוֹן לְבָזָא יְהוֹן. וּבְנֵיכֶן. דְּלֹא יִדְעוּ יוֹמָא דִּין טַב וּבִישׁ. אַנּוּן יַעֲלוּן לְתַמּוֹן. וְלֵהוּן אֶתְנֶנָּה. וְאַנּוּן יִרְתוּנָה: מ וְאַתֶּם פְּנֵי לָכֶם וְסַעוּ הַמְדַבְּרָה דְּרַף יַם־סוּף: וְאַתּוֹן אֶתְפְּנוּ לְכוּן. וְטוּלוּ לְמַדְבְּרָא אֹרַח יַמָּא דְּסוּף: מ"א וְתַעֲנוּ | וְתֹאמְרוּ אֵלַי

חֲטֵאנוּ לִיהוָה אֲנַחְנוּ נִעְלָה וְנִלְחַמְנוּ כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוְּנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וַתַּחֲגְרוּ אִישׁ אֶת־כַּלֵּי מִלְחַמָּתוֹ וַתַּהֲיֵנוּ לְעֵלֹת הַהָרָה: וְאַתִּיבַתּוֹן וְאִמְרַתּוֹן לִי. חֲבָנָא קָדָם יי. אֲנַחְנָא נִסְק וּנְגִיחַ קָרֵב. כְּכֹל דְּפַקְדְנָא יי אֱלֹהֵנָא. וְזָרִיזַתּוֹן. גְּבַר יַת מְנֵי קָרְבִיָּה. וְשָׂרִיתּוֹן לְמַסַּק לְטוּרָא: מ"ב וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי אֲמַר לָהֶם לֹא תַעֲלוּ וְלֹא־תִלְחַמּוּ

— כ"ט —

עתה המשכו לצד הים ותסבבו את הר שעיר כל דרומו מן המערב למזרח: מ"א וְתַהֲיֵנוּ. לשון (במדבר יד, ט) הָנַנּוּ וְעָלִינוּ אֶל הַמְּקוֹם, זה הלשון שאמרתם, לשון הן, כלומר נודמנתם: מ"ב לֹא תַעֲלוּ. לא עליה תהא לכם, אלא ירידה:

מ פְּנֵי לָכֶם. אמרתי להעביר אתכם דרך רוחב ארץ אדום לצד צפון לכניס לארץ, קלקלתם וגרמתם לכם עכוב: פְּנֵי לָכֶם. לאחוריהם ותלכו במדבר לצד ים סוף. שהמדבר שהיו הולכים בו לדרומו שלהר שעיר, היה מפסיק בין ים סוף להר שעיר,

תפסיד רס"ג

פֶּאֱנִי לִים מַעֲכֶם. וְלֹא תִנְהַזְמוּ. בֵּין יָדַי אֲעֹדְאִיכֶם: (נג) פִּקְלֵת לֶכֶם דִּיאֲלֹךְ וְלֹם תִּקְבְּלוּ. בַּל כִּיאֲלַפְתֶּם אֲמַר אֱלֹהִים. וּתְנַקְּחֶתֶם עָלַי צְעוּד אֲלֶגְבֵּל: (מד) וְכִרְג אֱלֹאֲמוֹרִיִּין. אֲלִמְקִימִין פִּי דִיאֲלֹךְ אֲלֶגְבֵּל תִּלְקַאֲכֶם. פְּכַלְבוּכֶם כְּמֵא יִלְסַע אֲלִנְחָל. וְחֲטְמוּכֶם. מִן סַעִיר אֱלִי חֲרָמָה: (מה) פִּרְגַעְתֶּם בְּאִכְיִין בֵּין יָדַי אֱלֹהִים. וְלֹם יִסְמַע צוֹתְכֶם. וְלֹם אֲגַאֲבֶכֶם: (מו) פִּאֲקַמְתֶּם פִּי רִקִּים מִדָּה טוֹיִלָה. שְׂבִיחַ פְּסֹאִיר מֵא אֲקַמְתֶּם:

כִּי אֵינֶנִּי בְּקִרְבְּכֶם וְלֹא תִנְגַּפוּ לִפְנֵי אֵיבֵיכֶם: וְאָמַר יי לִי. אֵימַר לְהוֹן לֹא תִסְקוֹן וְלֹא תִגִּיחוֹן קִרְבִּי. אֲרִי לִית שְׂכִינָתִי בִּינִיכּוֹן. וְלֹא תִתְבְּרוּן. קָדָם בְּעָלִי דְבְבִיכּוֹן: **וְאֲדַבֵּר אֵלֵיכֶם וְלֹא שְׁמַעְתֶּם וַתִּמְרוּ אֶת־פִּי יְהוָה וַתִּזְדּוּ וַתַּעֲלוּ הַהָרָה:** וּמְלִילִית עִמְכוֹן וְלֹא קִבִּילְתוֹן. וְסִרְבַּתוֹן עַל מִימְרָא דִּיִּי. וְאַרְשַׁעְתוֹן וְסִלִּיקְתוֹן לְטוֹרָא: **מִדָּה וַיֵּצֵא הָאֱמֹרִי**

הַיֹּשֵׁב בְּהַר הַהוּא לְקִרְאֹתְכֶם וַיִּרְדְּפוּ אֶתְכֶם כַּאֲשֶׁר תַּעֲשִׂינָה הַדְּבָרִים וַיִּכְתּוּ אֶתְכֶם בְּשַׁעִיר עַד־חֲרָמָה: וּנְפַק אֲמוֹרָאָה. דִּיתִיב בְּטוֹרָא הַהוּא לְקַדְמוֹתְכוֹן. וַיִּרְדְּפוּ יִתְכוֹן. כְּמֵא דְנִתְזוֹן דְּבִרְיָתָא. וַיִּטְרְדוּ יִתְכוֹן. בְּשַׁעִיר עַד חֲרָמָה: **מִדָּה וַתָּשׁוּבוּ וַתִּבְכוּ לִפְנֵי יְהוָה וְלֹא־שָׁמַע יְהוָה בְּקִלְכֶם וְלֹא הֶאֱזִין אֵלֵיכֶם:** וַתִּבְתּוֹן וּבְכִיתוֹן קָדָם יי. וְלֹא קִבִּיל יי צְלוֹתְכוֹן. וְלֹא אֲצִית לְמִלִּיכּוֹן: **מִדָּה וַתָּשׁוּבוּ בְּקֹדֶשׁ יָמִים רַבִּים כִּי־יָמִים אֲשֶׁר יִשְׁבַּתֶּם:** וַיִּתִּיבְתוֹן בְּרַקִּם

— כש"י —

מִדָּה כַּאֲשֶׁר תַּעֲשִׂינָה הַדְּבָרִים. מִדָּה הַדְּבֹרָה הַזֹּאת כְּשֶׁהִיא מְכַה אֶת הָאָדָם מִיַּד מִתְּדָה, אִף הֵם כְּשֶׁהָיוּ נוֹגְעִים בְּכֶם מִיַּד מִתִּים: מִכּ וְלֹא שָׁמַע ה' בְּקִלְכֶם. כְּבִיכּוֹל עֲשִׂיתֶם מִדָּת רַחֲמִיו, כְּאֵלֹי אֲבֹרִי: מִן וַתָּשׁוּבוּ בְּקֹדֶשׁ יָמִים רַבִּים. תִּשַׁע עֶשְׂרֵה שָׁנָה, שְׁנֵי אֲמָר כִּי־יָמִים אֲשֶׁר יִשְׁבַּתֶּם בְּשַׁעִיר הַמִּסְעוֹת וְהֵם הָיוּ שְׁלֹשִׁים וּשְׁמֹנֶה שָׁנָה, תִּשַׁע עֶשְׂרֵה מֵהֶם עָשׂוּ

תפסיר רס"ג

ב א תם ולינא ורחלנא פי אלבר טריק בחר אלקלום. כמא אמרני אללה. ואסתדרנא גבל סעיר מדה טוילה: ב פקאל אללה לי קאילא: ג חסבכם מן אלאחאטה בהדיא אלגבל. ולן ענה שמאלא: ד ומר קומך וקל להם. אנתם גאיזון. פי תכם אכזותכם בני עשו. אלמקימין בסעיר. פיכאפוקם. ואחדירו

יומין סגיאין: פיומיא דיתיבתון:

ב ונפן ונסע המדברה
דרך ים סוף באשר דבר
יהוה אלי ונסב את הר-

שעיר ימים רבים: ואתפנינא ונטלנא למדברא אורח ימא דסוף. כמא דמליל יי עמי. ואקיפנא ית טורא דשעיר

יומין סגיאין: ס רביעית בספרי תימן (חמישי)

ב ויאמר יהוה אלי לאמר: ואמר יי לי למימר:

ג רב לכם סב את ההר הזה פנו לכם צפנה: סגי לבון. דאקפתון ית טורא הדין. אתפנו לבון לצפונא:

ד ואת העם צו לאמר אתם עברים בגבול

אחיכם בני עשו הישבים בשעיר ויראו מכם

ונשמרתם מאד: וית עמא פקיד למימר. אתון עברין. בתחום

אחיכון בני עשו. דיתבין בשעיר. וידחלון מנכון. ותסתמרון לחדא:

כס"י

ממצרים שהוא במקצוע דרומית מערבית. משם היו הולכים לצד המזרח: ונסב את הר שעיר. כל דרומו עד ארץ מואב: ג פנו לכם צפנה. סובו לכם לרוח מזרחית מן הדרום לצפון, ופניכם לצפון, נמצאו הולכין את רוח מזרחית. וזהו שנאמר (שופטים יא, יט) ויבא ממזרח שמש לארץ מואב: ז ונשמרתם מאד. ומחו השמירה, (פסוק ט) אל תתגרו בם:

בקדש ותשע עשרה שנה הולכים ומטורפים וחרו לקדש, כמו שנאמר (זמזכ לז, יג) ויניעם במדבר. כך מצאתי בסדר עולם: ב ונפן ונסע המדברה. אלו לא חטאו היו עוברים דרך הר שעיר לפנס לארץ מן דרומו לצפון, ובשביל שקלקלו הפכו לצד המדבר שהוא בין ים סוף לדרומו של הר שעיר, והלכו אצל דרומו מן המערב למזרח דרך ים סוף. דרך יציאתן

שמך המור (6) ונפן. באזלא. לא באתי ברוב התיגאן. וכן המנהג.

תפסיר רס"ג

גדא: (ה) לא תתחדשו בהם. לאני לים אעטיכם מן בלדיהם. ולא וטי קדם. לאן גבל סעיר. קד אעטיתה לעשו וראתיה: (ו) בל אשתרו מנהם. טעאמא בתמן פכלודה. ואיציא מאא פאשרבוה: (ז) לאן אללה רבך קד בארד לך פי גמיע אעמלך. ואחסן אליך ענד מסירך פי הדיא אלבר אלעצים. פהדיא ארבעין סנה. אללה רבך מעד. למ יעווד שייא:

ה אל-תתגרו בם כי לא-
אתן לכם מארצם עד מדרך-
כף-רגל כי-ירשה לעשו
נתתי את-הר שעיר:
לא תתגרן בהון. ארי לא אתין
לכון מארעהון. עד מדרך פרסת
רגל. ארי ירותא לעשו. יהבית
ית טורא דשעיר: ו אכל תשברו
מאתם בכסף ואכלתם

וגם-מים תכרו מאתם בכסף ושתיתם: עבדא
תזבנון מנהון. בכספא ותיכלון. ואף מיא תזבנון מנהון. בכספא
ותשתון: ו כי יהוה אלהיך ברכך בכל מעשה
ידך ידע לכתך את-המדבר הגדל הזה זה |
ארבעים שנה יהוה אלהיך עמך לא חסרת
דבר: ארי יי אלהך ברכך. בכל עובדי ידך. סופיק לך צורכך
במהכך. ית מדברא רבא הדין. דנן ארבעין שנין.

— רס"י —

לבני לוט, בשכר שהלך אתו למצרים
ושתק על מה שהיה אומר על אשתו. אחותי
היא, עשאו כבנו: ותכרו. לשון מקח. וכן
(נחשית ג, ט) אשר פריתי לי, שפן בכרכי
הים קורין למכירה פירה: ז כי ה' אלהיך
ברכך. לפיכך לא תכפו את טובתו
להראות פאלו אתם עניים, אלא הראו
עצמכם עשירים:

ס עד מדרך כף רגל. אפלו מדרך כף רגל,
כלומר אפלו דריסת הרגל איני מרשה
לכם לעבור בארצם שלא ברשות. ומדרשי
אגדה, עד שיבא יום דריסת כף רגל על הר
הזיתים שנאמר (זכייח יז, ז) ועמדו רגליו וגוי:
ירשה לעשו. מאבריהם. עשרה עממים
נתתי לו, שבעה לכם וקיני וקנזי וקדמוני הן
עמון ומואב ושעיר, אחד מהם לעשו והשנים

וזלק הדקדוק: ה אל תתגרו. מלרע וכ"כ א"ת:

שמך רמור (ו) וגם-מים. תיבת מים באזלא ברוב התנאן. וכן המנהג.

תפסיר רס"ג

(ח) פגזנא מן אכזותנא בני עשו. אלמקימין בסעיר. מן טריק אלפידא. ואילת ועציון גבר. וולינא ורחלנא. טריק בדידה מואב: ט) פקאל אלה לי. לא תתאצר אלמואביין. ולא תתחדש בהם לאלתר. פאני לא אעטיכם מן בלדהם תוזא. אד' לבני לוט קד געלת ער וראתיה: י) וכאן אלתיובין אקאמו בהא קבלהם. קום כביר כתיב ורפיע פאלגבארין:

מימרא דיי אלהך בסעודך. לא חסרתא מדעם: ה ונעבר מאת אחינו בני עשו הישבים בשעיר מדרך הערבה מאילת ומעציון גבר ס ונפן ונעבר דרך מדבר מואב: ועברנא מלות אחנא בני עשו. דיתבין בשעיר. מאורח מישרא. מאילת ומעציון גבר. ואתפנינא ועברנא. אורח מדברא דמואב: ט ויאמר יהוה אלי

אל-תצר את-מואב ואל-תתגר בם מלחמה כי לא-אתן לך מארצו ירשה כי לבני-לוט נתתי את ער ירשה: ואמר יי לי. לא תצור על מואבאי. ולא תתגרי למעבד עמהון קרב. ארי. לא אתין לך מארעהון ירותא. ארי לבני לוט. יהבית ית לחית ירותא: ה האמים לפנים ישובו בה עם גדול ורב ורם פענקים: אימתני מלקדמין יתיבו בה. עם רב וסגי. ותקיף בגבריא:

— כט"י —

בשכר צניעות אדם שלא פרסמה על אביה כמו שעשתה הבכירה, שקראה שם בנה, מואב: ער. שם המדינה: י האמים לפנים וגי. אתה סבור שזו ארץ רפאים שנתתי לו לאברהם לפי שהאמים שהם רפאים ישובו בה לפנים, אבל לא זו היא כי אותם רפאים הורשתי מפני בני לוט והושבתים תחתם:

ח ונפן ונעבר. לצד צפון, הפכנו פנים להלוך רוח מזרחית: ט ואל תתגר וגוי. לא אסר להם על מואב אלא מלחמה, אבל מיראים היו אותם ונראים להם כשהם מזוינים, לפיכך פתיב (במדכ כג, ג) ויגר מואב מפני העם שהיו שוללים ובוזזים אותם. אבל בבני עמון נאמר (פסוק יט) ואל תתגר בם, שום גרוי,

תפסיר רס"ג

יא) והם איצ"א יחסבון שג'עא כאלגבארין. ואלמואבין. יסמונהם אל- היובין: יב) ואמא פי סעיר. פאקאם אלהורין קבל בני עשו. חתי אתו פקרצ'והם. ואנפד'והם מן בין ידיהם. ואקאמו מכאנהם. כמא צנע אל אסראיל בפעץ חוזה. אלד'י אעטאהם אללה: יג) אלאן. קומו. ואעברו ואד זרד. פעברנאה: יד) ופאנת גמלה' אללאייאם. מנד' סרנא מן רקים ברנע. אלי' אן עברנא ואד זרד. תמאניה ות'לאתין סנה. אלי' אן פני גמיע אלקום

רפאים יחשבו אף-הם
כענקים והמאבים יקראו
להם אמים: גבר'א. מתחשבין אף
אנון כגבר'א. ומואבאי קרן להון
אימתני: ובשעיר ישובו
החרים לפנים ובני עשו
יירשום וישמידום מפניהם
וישובו תחתם כאשר עשה
ישראל לארץ ירשתו
אשר-נתן יהוה להם: ובשעיר.

יטיבו חוראי מלקדמין. ובני עשו תריכונון. ושיציאונון מן קדמיהון. ויטיבו בפאתרהון. כמא דעבד ישראל. לארע ירותתיה. דיהב יי להון:

עֲתָה קוּמוּ וְעִבְרוּ לָכֶם אֶת-נַחַל

❖ חמדישי בספרי תימן ❖

זָרְד וְנַעֲבַר אֶת-נַחַל זָרְד: פּען. קומו. ועיברו לכון ית

נחלא דזרד. ועברנא ית נחלא דזרד: והימים אשר-

הלכנו | מקדש ברנע עד אשר-עברנו את-

נחל זרד שלשים ושמנה שנה עד-תם כל-

הדור אנשי המלחמה מקרב המחנה כאשר

— רס"י —

וכן (פסוק יב) ובשעיר ישובו החרים ונתתים לבני עשו: יב יירשום. לשון הוה, כלומר נתתי בהם כח שהיו מורשים אותם והולכים:

יא רפאים יחשבו וגו'. רפאים היו נחשבים אותם אמים כענקים הנקראים רפאים על שם שכל הרואה אותם גדיו מתרפות: אמים. על שם שאימתם מטלת על הבריות.

תפסיר רס"ג

אלמחארבין מן אלמעספר.
כמא קסם אללה עליהם:
טו) ואפה מן ענד אללה חלת
בהם. לאהאמתהם מן
אלמעספר. אלי אן פניו:
טז) פלמא פני גמיעהם מן
בין אלאמה: יז) פקאל אללה
לי קאילא: יח) אנת גאיו
אליום. תכים מואב אלדי הו
ער: יט) ותקרב מן בני
עמון פלא תחאצרהם ולא
תתחדש בהם. פאני לא
אעטיד מן בלדהם חווא. אדי
געלתהא לבני לוט חווא:

נִשְׁבַּע יְהוָה לָהֶם: וַיֹּמְיָא.
דְּהַלִּיכְנָא מִרְקַם גִּיּאָה. עַד דְּעִבְרְנָא יְת
נַחְלָא דְזִרְד. תְּלַתִּין וְתַמְנֵי שָׁנִין. עַד דְּסָף
כָּל דְרָא. גּוֹבְרֵי מְגִיחֵי קִרְבָּא מִגּו
מִשְׁרִיתָא. כְּמָא דְקִיִּים יִי לְהוּן: טו) **וְגַם**
יַד-יְהוָה הִיְתָה בָּם לְהַמְסֵם
מִקְרַב הַמַּחְנֶה עַד תָּמָס:
וְאִף מִחָא מִן קָדָם יִי הוּת בְּהוּן.
לְשִׁיִצְיוּתְהוּן מִגּוֹ מִשְׁרִיתָא. עַד דְּשְׁלִימוֹ:
טז) **וַיְהִי כְּאֲשֶׁר-תָּמוּ כָּל-**
אֲנָשֵׁי הַמַּלְחָמָה לַמּוֹת

מִקְרַב הָעַם: וְהָוָה בַּד שְׁלִימוֹ. כָּל גּוֹבְרֵי מְגִיחֵי קִרְבָּא. לַמּוֹת
מִגּוֹ עֲמָא: ס) **וַיְדַבֵּר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר:** וּמִלִּיל יִי עֲמִי
לְמִימַר: יח) **אַתָּה עֵבֶר הַיּוֹם אֶת-גְּבוּל מוֹאָב אֶת-**
עַר: אֶת עֵבֶר יוֹמָא דִּין. ית תַּחֲוִים מוֹאָב ית לְחִית: יט) **וְקִרְבַּתְ**
מוֹל בְּנֵי עַמּוֹן אֶל-תַּצְרֵם וְאֶל-תַּתְּגֵר בָּם כִּי
לֹא-אֶתֶן מֵאֶרֶץ בְּנֵי-עַמּוֹן לְךָ יְרֻשָּׁה כִּי לְבְנֵי-
לוֹט נִתְּתִיָּה יְרֻשָּׁה: וְתַתְּקִרְב. לְקַבִּיל בְּנֵי עַמּוֹן. לָא תַצּוֹר

— כס"י —

ישראל נזופים לא נתיחד עמו הדבור בלשון
חבה פנים אל פנים וישוב הדעת, ללמדך,
שאין השכינה שורה על הנביאים אלא
בשביל ישראל: אנשי המלחמה. מן
עשרים שנה היוצאים בצבא: יט) אתה
עבר היום את גבול מואב וגוי וקרבת

טו) היתה בם. למחר ולהם בתוך ארבעים
שנה שלא יגרמו לבניהם עוד להתעבב
במדבר: טז) ויהי כאשר תמו וגוי. וידבר
ה' אלי וגוי. אבל משלוח המרגלים עד כאן
לא נאמר בפרשה זו, וידבר, אלא ויאמר,
ללמדך, שכל שלשים ושמנה שנה שהיו

תפסיר רס"ג

כ) והי תחשב איצ"א מן בלד אלגבארין. לאן אלגבאברה אקאמו בהא קבלהם. ואלעמונין יסמונהם ד"י אלהים: כא) קום כפיר. רפיע כאלגבארין. אנפדהם אללה מן בין ידיהם. פקרציהם ואקאמו מכאנהם: כב) כמא צנע לבני עשו. אלמקימין בסעיר. אד' אנפד' אלחורין מן בין ידיהם. פקרציהם ואקאמו מכאנהם. אלי' הד'א אליום: כג) ואלעוין. אלמקימין ברפח אלי' ג'זה. ואלדמיאטיין אלד'י כ'רגו מן דמיאט. קרציהם ואקאמו מכאנהם:

עליהון ול'א תתגרי למעבד עמהון קרב. ארי לא אתין. מארע בני עמון לך ירותא. ארי לבני לוט יהבתה ירותא:
ב ארץ רפאים תחשב אף
הוא רפאים ישבו בה
לפנים והעמנים יקראו להם
זמזמים: ארע גבריא מתחשבא אף
היא. גברין יתיבו בה מלקדמין. ועמונאי
קרן להון חשבני: כא עם גדול
ורב ורם פענקים וישמידם
יהוה מפניהם וירשם

וישבו תחתם: עם רב וסגי. ותקיף בגבריא. ושיצונון יי מן
קדמיהון. ותריכונון ויתיבו באתרהון: כב כאשר עשה לבני
עשו הישבים בשעיר אשר השמיד את-החרי
מפניהם וירשם וישבו תחתם עד היום הזה:
כמא דעבד לבני עשו. דיתבין בשעיר. דשיצי ית חוראי
מן קדמיהון. ותריכונון ויתיבו באתרהון. עד יומא הדין:
כג והעוים הישבים בחצרים עד-עזה כפתרים
היצאים מכפתר השמידם וישבו תחתם:

— רס"י —

מול בני עמון וגוי. מכאן שארץ עמון לצד צפון: כ ארץ רפאים תחשב. ארץ רפאים נחשבת אף היא לפי שהרפאים ישבו בה לפנים. אבל לא זו היא שנתתי לאברהם: כג והעוים הישבים בחצרים וגוי. עוים מפלשתים הם, שעמהם הם נחשבים בספר יהושע, שנאמר (יכושע יג, ג) חמשת סרני פלשתים העזתי והאשדודי האשקלוני הגתני

תפסיר רס"ג

כד) פְּקוּמוֹ וְאַרְחִלוּ. וְאַעֲבְרוּ
וְאֵד אֲרַנּוּן. אֲנַצֵּר קֶד אֶסְלַמַּת
פִּי יָדָךְ. סִיחוֹן מֶלֶךְ חֶשְׁבוֹן
אֱלֹאֲמוֹרִי. וּבְלִדָּה פֶּאֶבֶד
בְּקִרְצִיָּה וּתְחַדֵּשׁ בְּמַחֲאֲרֵבְתָּהּ:
כה) וּמִן הַדֵּיִא אֱלִיּוֹם. אֲבַתְּדִי
בְּאִיקָאֵע פּוֹעֵךְ וְכִיּוֹפֵךְ. פִּי קָלוֹב
אֱלֹאֲמִם. אֱלִדִּין תַּחַת גְּמִיעַ אֶל־
סְמֵא. פֶּאֶדִיָּא הֵם סְמֵעוּ כִּבְרָךְ.
רְגִזוּ וְאַרְתַּעְדוּ מִן בֵּין יָדָךְ:
כו) פְּבַעַתִּית בְּרֶסֶל מִן בְּרִיּוּיָה
קִדְמוֹת. אֱלִי סִיחוֹן מֶלֶךְ חֶשְׁבוֹן.
בְּסֵלָאִם וּכְלָאִם קֶאֱלוּ לָהּ:

וְעוֹאִי. דִּיתְבִּין בְּרַפִּיחַ עַד עֲזָה. קְפוּטְקֵאִי
דְנַפְקוּ מִקְפוּטְקֵאִי. שְׁצִיאוֹנוֹן וִיתִיבוּ
בְּאַתְרֵהוֹן: ❧ טַטְטִיד בְּסַפְרֵי תִימֵן ❧ כִּד **קוֹמוֹ**
סְעוּ וְעִבְרוּ אֶת־נַחַל אֲרַנּוֹן
רְאֵה נִתַּתִּי בְיַדְךָ אֶת־סִיחוֹן
מֶלֶךְ־חֶשְׁבוֹן הָאֲמֹרִי וְאֶת־
אַרְצוֹ הַחַל רֶשׁ וְהַתְּגַר בּוֹ
מִלְחָמָה: קוֹמוּ טוּלוּ. וְעִיבְרוּ יַת
נַחֲלָא דְאַרְנוֹן. חֲזִי דְמַסְרִית בְּיַדְךָ. יַת
סִיחוֹן מִלְכָּא דְחֶשְׁבוֹן אֲמוֹרָאָה. וִית

אַרְעִיָּה שְׂרִי לְתַרְכוּתֵיָּהּ. וְתַתְּגַרִּי לְמַעַבְד עַמִּיָּה קָרַב: **כֹּה הַיּוֹם**
הַזֶּה אֶחַל תֵּת פִּתְחֶךָ וַיִּרְאֶתְךָ עַל־פְּנֵי הָעַמִּים
תַּחַת כָּל־הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר יִשְׁמְעוֹן שְׁמֵעֶךָ וְרָגְזוּ
וְחָלוּ מִפְּנֵיךָ: יוֹמָא הַדִּין. אֲשֶׁרִי לְמַתָּן זִיעַתְךָ וְדַחֲלַתְךָ. עַל אִפִּי
עַמְמֵיָּא. דַּתְּחוּת כָּל שְׁמֵיָּא. דִּישְׁמְעוֹן שְׁמֵעֶךָ. וַיִּזְעוּן וַיִּתְּבֵרוּן מִן קִדְמְךָ:
כִּד וַאֲשַׁלַּח מִלְּאֲכִים מִמֶּדְבָּר קִדְמוֹת אֶל־סִיחוֹן
מֶלֶךְ חֶשְׁבוֹן דְּבַרִּי שְׁלוֹם לֵאמֹר: וּשְׁלַחִית אֲזַגְדִּין

— כ"ט —

וְהַעֲקֻרוּנִי וְהַעֲוִים. וּמִפְּנֵי הַשְּׁבוּעָה שְׁנִשְׁבַּע
אַבְרָהָם לְאַבְיִמֶלֶךְ לֹא יָכֵלוּ יִשְׂרָאֵל לְהוֹצִיא
אַרְצָם מִיָּדָם, וְהִבְאִיתִי עֲלֵיהֶם כְּפִתּוּרִים
וְהִשְׁמִידוֹם וַיִּשְׁבוּ תַחְתָּם, וְעַכְשִׁיו אֲתָם
מִתְּרִים לְקַחְתָּהּ מִיָּדָם: כֹּה תַחַת כָּל הַשָּׁמַיִם.
לְמֹד שְׁעִמְדָּה חֲמָה לְמוֹשֶׁה בְּיוֹם מִלְחַמַת עוֹג
וְנוֹדַע הַדְּבַר תַּחַת כָּל הַשָּׁמַיִם: כִּי מִמֶּדְבָּר

קִדְמוֹת. אֵף עַל פִּי שְׁלֵא צוּנִי הַמְּקוֹם לְקִרָּא
לְסִיחוֹן לְשֵׁלוֹם, לְמִדְתִּי מִמֶּדְבָּר סִינֵי מִן
הַתּוֹרָה שְׁקִדְמָה לְעוֹלָם. בְּשִׁבְא הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ
הוּא לְתַנְּגָה לְיִשְׂרָאֵל חוּר אוֹתָהּ עַל עֲשׂוֹ
וַיִּשְׁמַעֲאֵל, וְגִלּוּי לְפָנָיו שְׁלֵא יִקְבְּלוּהָ וְאֵף עַל
פִּי כֵן פִּתַּח לָהֶם בְּשֵׁלוֹם, אֵף אֲנִי קִדְמִיתִי אֶת
סִיחוֹן בְּדְבַרִּי שְׁלוֹם. דְּבַר אַחַר מִמֶּדְבָּר

תפסיד רס"ג

כז) אריד אן אגוז פי בלדך. פי אלטריק אלגאדה נסיר. לא אמיל ימנה ולא יסרה: כח) טעאמא תמירני בת'מן פאכלה. ומאא תביעני בת'מן פאשרבה. ואעבר ברגלי פקט: כט) כמא צנעו לי בעץ בני עשו. אלמקימין בסעיר. ואלמואביון. אלמקימין בער. אלי אן אעבר אלארדן. אלי אלבלד. אלדי אללה רבנא מעטינאה: לו) ולם ישא סיחון מלך חשבון. אגאזתנא פי

ממדבר קדמות. לות סיחון מלכא דחשבון. פתגמי שלמא למימר: **כז אעברה בארץך בדרךך** **בדרךך אלך לא אסור ימין** **ושמאול:** אעבר בארעך. באורחא באורחא איזיל. לא אסטי לימינא ולשמאלא: **כח אכל בכסף** **תשברני ואכלתי ומים** **בכסף תתן לי ושתיתי רק** **אעברה ברגלי:** עבודא בכספא תזבין לי ואיכול. ומיא. בכספא תתין לי ואשתי. לחוד אעבר ברגלי: **כט כאשר עשו לי בני עשו הישבים בשעיר** **והמואבים הישבים בער עד אשר אעבר את-** **הירדן אל-הארץ אשר יהיה אלהינו נתן לנו:** כמא דעברו לי בני עשו. דיתבין בשעיר. ומואבאי. דיתבין בלחית. עד דאעבר ית ירדנא. לארעא. די אללהנא יהיב לנא: **ל ולא** **אבה סיחון מלך חשבון העברנו בו כי-הקשה** **יהיה אליך את-רוחו ואמץ את-לבבו למען** **תתו בידך פיום הזה:** ולא אבא. סיחון מלכא דחשבון.

— כס"י —

את עמי במתון: כט כאשר עשו לי בני עשו. לא לענן לעבור את ארצם אלא לענן מכר אוכל ומים: עד אשר אעבר את הירדן. מוסב על אעברה בארעך:

קדמות, מפר למדתי שקדמת לעולמך בדברים. יכול היית לשלוח ברק אחד ולשרוף את המצריים, אלא שלחתני מן המדבר אל פרעה לאמר (שמות כ, 6) שלח

תפסיר רס"ג

בלדה. לאן אלה רבד צעב רוחה. ושרד קלבה. לפי יסלמה בידד פמא תרי אליוס: לא) פקאל אלה לו. אנציר קד בדיית אן אסלם פי ידד. סיחון ובלדה. פאבד בקרצה. וחז בלדה: לב) פכרג סיחון תלקאנא. חז וגמיע קומה. לאלחרב אלי יחי: לג) פאסלמה אלה רבנא. פי ידנא פקתלנאה. ובניה וסאיר קומה: לד) ופתחנא גמיע קראה פי דיאלד אלוקת. ואתלפנא מן

למשבקנא למעבר בתחומיה. ארי אקשי יי אלהך ית רוחיה. ותקיף ית לביה.

בדיל. לממסריה בידך פיומא הדין: ס

⦿ טַבְּרִיעַי בְּסַפְרֵי תִימֹן ⦿ (ששי) לא ויאמר

יהוה אלי ראה החלתי תת

לפניך את-סיחון ואת-

ארצו החל רש לרשת

את-ארצו: ואמר יי לי חזי.

דשריתי לממסר קדמך. ית סיחון וית

ארעיה. שרי לתרכותיה. למירת ית

ארעיה: לב ויצא סיחון לקראתנו הוא וכל-עמו

למלחמה יהצה: ונפק סיחון לקדמותנא. הוא וכל עמיה.

לאגחא קרבא ליהי: לג ויהנהו יהוה אלהינו לפנינו

ונך אתו ואת-בניו ואת-כל-עמו: ומסריה. יי אלהנא

קדמנא. ומחנא יתיה. וית בנוהי וית כל עמיה: לד ונלכד

את-כל-עריו בעת ההוא ונחרם את-כל-עיר

מתם והנשים והטף לא השארנו שריד:

— כס"י —

לא החלתי תת לפניך. כפה שר שלאמורים שלמעלה תחת רגליו של משה והדריכו על צוארו: לב ויצא סיחון. לא שלח בשביל עוג לעזור לו. ללמדך שלא היו צריכים זה לזה: לג ואת בניו. בנו פתיב.

זלק הדקדוק: לא החל רש. בחסרון היו"ד פ"א הפעל. והראוי בפתח לגזירת פעל ונקמץ מפני הזקף (מהר"ב):

תפסיר רס"ג

וכבשנא ית כל קרווהי בעדנא ההוא.
 וגמרנא ית כל קרויא גובריא. ונשיא
 וטפלא. לא אשארנא משיזיב: לה רק
הבהמה בזנו לנו ושלל
הערים אשר לכדנו: לחוד
 בעירא בזנא לנא. ועדי קרויא דכבשנא:
 מערער אשר על-שפת-
 נחל ארנן והעיר אשר
 בנחל ועד-הגלעד לא
 היתה קריה אשר שגבה
ממנו את-הכל נתן יהוה אלהינו לפנינו:
 מערוער. דעל פיה נחלא דארנן. וקרתא דבנחלא ועד גלעד. לא הות
 קרתא. דתקיפת מננא. ית כולא. מסר. יי אלהנא קדמנא: לה רק
אל-ארץ בני-עמון לא קרבת כל-יד נחל יבק
וערי ההר וכל אשר-צוה יהוה אלהינו: לחוד.
 לארע בני עמון לא קריבתא. כל פיה. נחל יבקא וקרוי טורא. וכל
 דפקיד יי אלהנא: ג ונפן ונעל דרד הבשן ויצא
עוג מלך-הבשן לקראתנו הוא וכל-עמו

כל קריה אלהט. ואלנסא
 ואלאטפאל. למ נבק שרידא:
 (לה) וגנמנא כל בהימה. וסלב
 אלקרא אלדי פתחנאה:
 (לו) מן ערוער. אלדי עלי שאט
 ואד ארנן. ואלקריה אלדי פי
 אלוואד ואלוי גרש. למ תבק
 קריה מנעת מנא. כל אלכל.
 אסלמה אללה רבנא פי
 אידינא: (לז) עדא אלי בלד בני
 עמון פאנד למ תקרבה. פגמיע
 שאט ואד יבק וקרא אלגבל.
 וסאיר מא נהאנא ענה אללה
 רבנא: ג א) תים ולינא וצעדנא.

— רס"י —

בהמה ובגדים ולא נטלו כי אם כסף וזהב. כל אצל נחל יבוק: וכל אשר צוה ה'
 לכה נאמר (דברים ג, ז) בזנו לנו לשון ביוז. אלהינו. שלא לכבוש הנחנו:
 כך נדרש בספרי בפרשת (במדבר כה, ו) וישב ישראל בשטים: לו כל יד נחל יבק. ג ונפן ונעל. כל צד צפון הוא עליה:

וזלק הדקדוק: לו את-הכל. פילג את הכל רביע (מהר"ב):

תפסיר רס"ג

טריק אלבתינייה. פכירג עוג
מלך אלבתינייה תלקאנא. הו
וגמיע קומה. לאלחרב אלי
אדראעאת: ב) פקאל אללה לי
לא תכיאפה. פאני קד אסלמתה
פי ידך. וגמיע קומה ובלדה.
ואצנע בה. כמא צנעת. בסיחון
מלך אלמוריון. אלמקים פי
חשבון: ג) פאסלם אללה רבנא
פי אידינא. איציא עוג מלך
אלבתינייה וגמיע קומה.
פקתלנאדם. חתי לם נבק לה
שרידא: ד) ופתחנא גמיע
קראה פי דיאלך אלוקת. לם

למלחמה אדרעי: ואתפנינא
וסליקנא. לאורח מתנן. ונפק עוג מלכא
דמתנן לקדמותנא. הוא וכל עמיה.
לאגחא קרבא לאדרעי: ב ויאמר
יהוה אלי אל-תירא אתו
כי בידך נתתי אתו ואת-
כל-עמו ואת-ארצו ועשית
לו כאשר עשית לסיחון
מלך האמרי אשר יושב
בחשבון: ואמר יי לי לא תדחל

מניה. ארי בידך. מסרית יתיה. וית כל עמיה וית ארעיה. ותעביד ליה.
כמא דעבדתא. לסיחון מלכא אמוראה. דיתיב בחשבון: ג ויתן
יהוה אלינו בידנו גם את-עוג מלך הבשן
ואת-כל-עמו ונפיהו עד-בלתי השאיר-לו
שריד: ומסר יי אלהנא בידנא. אף. ית עוג מלכא דמתנן וית כל
עמיה. ומחינהי. עד דלא אשתאר ליה משוייב: ד ונלכד את-
כל עריו בעת ההוא לא היתה קריה אשר
לא-לקחנו מאתם ששים עיר כל-חבל ארגב

— כש"י —

ארגב. מתרגמןן בית פלך טרכונא. וראיתי
תרגום ירושלמי, במגלת אסתר קורא פלטין
טרכונין. למדתי חבל ארגוב הפרכיא, היכל
מלך, כלומר שהמלכות נקראת על שמה.

ז אל תירא אתו. ובסיחון לא הצרך לומר
אל תירא אתו, אלא מתירא הוה משה שלא
תעמוד לו זכות ששמש לאברהם שנאמר
(ברשית יד, יג) ויבא הפליט, והוא עוג: ד חבל

תפסיר רס"ג

ממלכת עוג בפֿשן: וכבֿשנא

ית פֿל קרוֹוהי בֿעֶדנא ההוא. לא הות קרתא. דלא נסיבנא מנהון. שתיין קרוין פֿל בית פֿלך טרכונא. מלכותיה דעוג

במתנן: **ה כל-אלה ערים**

בצרת חומה גבהה דלתים

ובריח לבד מערי הפרזי

הרבה מאד: פֿל אלין קרוין

פֿריכן. מקפן שור רם דילהון דשין ועברין. פֿר. מקרוי פצחיא דסגיאן

לחדא: **וַנַּחֲרֵם אוֹתָם כַּאֲשֶׁר**

עֲשִׂינוּ לְסִיחֹן מֶלֶךְ חֻשְׁבּוֹן הַחֲרָם כָּל-עִיר מֵתָם

הַנָּשִׁים וְהַטָּף: וגמרנא יתהון. כמא דעבדנא. לסיחון מלכא

דחשבון. גמרנא ית פֿל קרויא גובריא. נשיא וטפלא: **וְכָל-**

הַבְּהֵמָה וְשָׁלַל הָעָרִים בְּזוֹנוֹ לָנוּ: וְכָל בְּעִירָא. ועדי

קרויא בזנא לנא: **ה וַנִּקַּח בְּעֵת הַהוּא אֶת-הָאָרֶץ**

מִיַּד שְׁנֵי מַלְכֵי הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן

מִנַּחַל אַרְנַן עַד-הַר חֶרְמוֹן: ונסיבנא. בֿעֶדנא ההוא ית

תבין קרייה. לם נאכדיהא מנהם. מן דיאלך סתין קרייה פֿל כֿיט אלמוגב. ממלכה עוג פי אלפתעניה: (ה) פֿל הולאי קרא חצינה. מתדקה בסור שאמד' ומצארע ונגור. סוא קרא אלארבאץ פֿאנהא פֿתיירה גדיא: (ו) וְכִמָּא צִנְעָנָא. בֿסיחון מלך חשבון. כֿדיאך אתלפנא מן פֿל קרייה אלדהט. ואלנסא ואלאטפאל: (ז) וְכָל בְּהֵימָה. וסלב אלקרא גֿנמנאהא: (ח) פֿחצל לנא פי דיאלך אלוקת. בֿלד מלפי אלמווריין. אלדיין

— כ"י —

וכן את הארגוב דמלכים (מלכיס ז' טו, כפ) ופתוחות בלא חומה, וכן (זכריה ז, ט) פֿרוזות אצל היכל מלך, הרגו פֿקח בן רמליהו תשב ירושלם: **ו החרם.** לשון הנה [כמו] לפקחיה בן מנחם: **ה מערי הפרזי.** פֿרוזות הלוח וכלות: **ה מיד.** מרשות:

זלך הדקדוק: **ה כל אלה ערים בצרת.** תיבת אלה באזלא בכל התיגאן:

תפסיר רס"ג

פי הדיא גאנב אלארדן. מן
ואד ארנון אלי גבל חרמון:
(ט) אלדי יסמונה אלצידאנין
סריון. ואלאמוריון סניר:
(י) וגמיע קרא אלסהל. וגרש
אלי אלפתעיה. אלי סלכיה
ואדיראעאת. הי איציא מן
קרא ממלכה עוג פי
אלפתעיה: (יא) לאנה בקי מן
בקייה אלגבאברה. והודיא לה
סריר מן חדיד. פי אלראביה
אלתי לבני עמון. טולה תסעה
אדרע. וערציה ארבעה
אדרע בדראע אלמלך:
(יב) והדיא אלבלה. אלדי

ארעא. מיד. תרין מלכי אמוראה.
דבעברא דירדנא. מנחלא דארנון עד
טורא דחרמון: ט צידנים יקראו
לחרמון שרין והאמרי
יקראו לו שניר: צידונאי. קרן
לחרמון שריון. ואמוראי. קרן ליה טור
תלגא: ד כל | ערי המישר
וכל הגלעד וכל הבשן עד
סלכה ואדרעי ערי
ממלכת עוג בבשן: כל קרוי
מישרא. וכל גלעד וכל מתנן. עד סלכה

ואדרעי. קרוי. מלכותיה דעוג במתנן: יא כי רק-עוג מלך
הבשן נשאר מיתר הרפאים הנה ערשו ערש
ברזל הלה הוא ברבת בני עמון תשע אמות
ארצה וארבע אמות רחבה באמת איש: ארי
לחוד עוג מלכא דמתנן. אשתאר משאר גבריא. הא ערשיה ערשא
דברזלא. הלא היא. ברבת בני עמון. תשע אמינ אורכה. וארבע אמינ.
פותיה באמת מלך: יב ואת הארץ הזאת ירשנו בעת

— רס"י —

שניר. הוא שלג בלשון אשכנז [שנעט] ובלשון
כנען: יא מיתר הרפאים. שהרגו אמרפל
וחבריו בעשתרות קרנים והוא פלט מן
המלחמה שנאמר (בראשית יד, יג) ויבא הפליט
זהו עוג: באמת איש. באמת עוג: יב ואת
הארץ הזאת ירשנו בעת ההוא. האמורה

ט צידנים יקראו לחרמון יגוי. ובמקום אחר
הוא אומר (דנכיס ד, מח) ועד הר שיאון הוא
חרמון. הרי לו ארבעה שמות למה הצרכו
לכתבו להגיד שבח ארץ ישראל שהיו
ארבע מלכיות מתפארות בכה. זו אומרת על
שמי יקרא. וזו אומרת על שמי יקרא:

תפסיר רס"ג

חונאה פי ד'אלך אלוקת. פמן ערוער אלדי עלי ואד ארנון. ונצף גבל גרש בקראה. דפעת ד'אלך אלי אלדאובנין ואלי אלגדין: יג) ובאקי גרש וגמיע אלפת'נייה ממלכה' עוג. דפעתה אלי נצף סבט מנשה. וכל כ'ט אלמוגב ואלפת'נייה. ד'אלך יסמאן בלד אלשגעא: יד) ויאיר אבן מנשה. אכ'ד' גמיע כ'ט אלמוגב. אלי חד אלגשורין ואלמעכ'תיין. פסמאהא באסמה סואד יאיר. אלי יומנא הדיא: טו) ודפעת אלי מכיר אלגרש:

ההוא מערער אשר-על-
נחל ארנון וחיצי הר-הגלעד
ועריו נתתי לראובני
ולגדי: וית ארעא הדא. יריתנא
בעדנא ההוא. מערער דעל נחלא
דארנון. ופלגות טורא דגלעד וקרווהי.
יהבית. לשבט ראובן ולשבט גד:
ויתר הגלעד וכל-הבשן
ממלכת עוג נתתי לחצי
שבט המנשה כל חבל
הארזב לכל-הבשן ההוא

יקרא ארץ רפאים: ושאר גלעד וכל מתנן מלכותיה
דעוג. יהבית. לפלגות שבטא דמנשה. כל בית פלך טרכונא
לכל מתנן. ההוא מתקרי ארע גבריא: יד) יאיר בין-מנשה
לקח את-כל-חבל ארזב עד-גבול הגשורי
והמעכתי ויקרא אתם על-שמו את-הבשן
חות יאיר עד היום הזה: יאיר בר מנשה. נסיב ית
פל בית פלך טרכונא. עד תחום גשוראה ואפיקירוס. וקרא
יתהון על שמה ית מתנן פפריני יאיר. עד יומא הדין: (שביעי)
טו) ולמכיר נתתי את-הגלעד: ולמכיר יהבית ית גלעד:

— כט"י —

למעלה, (פסוק ט) מנחל ארנון ועד הר חרמון: לראובני ולגדי. אבל לענן ירשה עד הר
מערער אשר על נחל ארנון. אינו מחבר חרמון הזה: יג) ההוא יקרא ארץ רפאים.
לראשו שלמקרא אלא לסופו על נתתי היא אותה שנתתי לאברהם:

תפסיר רס"ג

טז) ודפעת אלי אלראובנין ואלגדין. מן גרש אלי ואד ארנון. ווסט אלואד וחדה. ואלי ואד יבק. תכ"ם בני עמון: יז) ואלג'ור ואלאר'דן וחדה. מן גניסר. אלי בחר אלג'ור ואלבחירה אלמ'יתתה. ומצב אלקלעה אלשרקניא: יח) פאמרת הולאי מנכס. פי ד'אלך אלוקת קאילא. אד' אללה רבכס. קד אעטאכס הד'א אלבלד פחותמוה.

טז וְלִרְאוּבֵנִי וְלִגְדֵי נַתַּי מִן־הַגִּלְעָד וְעַד־נַחַל אַרְנוֹן תּוֹךְ הַנַּחַל וַיָּבֵל וְעַד יַבֵּק הַנַּחַל גְּבוּל בְּנֵי עַמּוֹן: וְלִשְׁבַט רְאוּבֵן וְלִשְׁבַט גָּד. יְהִי־בֵית מִן גִּלְעָד וְעַד נַחְלֵא דְאַרְנוֹן. גּוֹ נַחְלֵא וְתַחֲוִמֶיהָ. וְעַד יוֹבְקָא דְנַחְלֵא: תַּחֲוִמָּא דְבְנֵי עַמּוֹן: יז וְהָעֲרָבָה וְהַיַּרְדֵּן וַיָּבֵל מִכַּנְרַת וְעַד יַם הָעֲרָבָה יַם

הַמֶּלַח תַּחַת אֲשֶׁר־תַּת הַפְּסָגָה מִזְרַחָה: וּמִיִּשְׂרָאֵל וַיַּרְדְּנָא וְתַחֲוִמֶיהָ. מִגְּנִיסֵר. וְעַד יַמָּא דְמִיִּשְׂרָאֵל יַמָּא דְמֶלַח־א. תַּחֲוֹת: משפך מי רמתא מדנחא: יח וַאֲצוּ אֶתְכֶם בַּעַת הַהוּא לֵאמֹר יְהוֹה אֱלֹהֵיכֶם נָתַן לָכֶם אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת לְרִשְׁתָּהּ חֲלוּצִים תֵּעַבְרוּ לִפְנֵי אַחֵיכֶם בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל כָּל־בְּנֵי־חֵיל: וּפְקִידֵית יִתְכוֹן. בְּעַדְנָא הַהוּא לְמִימֵר. יי אֶלְהֶכוֹן. יְהִיב לְכוֹן. ית ארעא הדא למירתה.

— כש"י —

הירדן ומעבר לו: יח וַאֲצוּ אֶתְכֶם. לבני ראובן ולבני גד היה מדבר: לפני אחיכם. הם היו הולכים לפני ישראל למלחמה, לפי שהיו גבורים, ואויבים נופלים לפנייהם, שנאמר (דברים לג, ט) וְטָרַף זָרָע אַף קָדְקֵד:

חסלת פרשת דברים

טז תוך הנחל וגבול. כל הנחל ועוד מעבר לשפתו, כלומר עד ועד בכלל ויותר מכאן: יז מכנרת. מעבר הירדן המערבי הוא ונחלת בני גד מעבר הירדן המזרחי, ונפל בגורלם רוחב הירדן כנגדם ועוד מעבר שפתו עד כנרת וזהו שנאמר והירדן וגבול.

זולק הדקדוק: יי וְהָעֲרָבָה וְהַיַּרְדֵּן וַיָּבֵל. תיבת והערכה במארכה לא בטפחא בכל ספרי תימן המדוקדקות.

תפסיר רס"ג

פֹּאעֲבְרוּ מִגִּרְדִּין. בֵּין יְדֵי
אֲכֻזְתְּכֶם בְּנֵי אִסְרָאֵל כָּל דְּוֵי
חֵיל: (יט) עֲדָא נְסֹאֲכֶם
וְאֲטַפְּאֲלְכֶם וּמִוֹאֲשִׁיכֶם. פֹּאנִי
אֵעֵלֶם. אֵן לָכֶם מִוֹשִׁיָּה
כְּתִירָה. פְּלִיקִימוּ פִי קִרְאֲכֶם.
אֱלֹדִי אַעֲטִיתְכֶם: (כ) אֱלֹי אֵן
יִקְרַר אֱלֹלָה אֲכֻזְתְּכֶם מִתְּלָכֶם.
פִּיחֻזּוּ הֵם אִיצִיא אֱלִבְלָד.
אֱלֹדִי אֱלֹלָה רַבְכֶם. מַעֲטִיהֶם פִּי
דִּיאֲלֹךְ גֹּאנֵב אֱלֹאֲרֹדֵן. פְּתַרְגְּעוּ
כָּל אִמֵּר אֱלֹי חֻזָּה. אֱלֹדִי
אַעֲטִיתְכֶם: (כא) וְאִמְרַתְּ יְהוֹשֻׁעַ.
פִּי דִיאֲלֹךְ אֱלֹזְקַת וְקֻלַּת לֹה.
עֵינַאךְ קֹד רֵאת. גְּמִיעַ מֵא צָנַע
אֱלֹלָה רַבְכֶם בְּהֹדִיאַן
אֱלִמְלִכָאן. כְּדִיאַךְ יִצְנַע אֱלֹלָה
בְּגִמִיעַ אֱלִמְמֵאֲלֹךְ. אֱלֹדִי אַנְתְּ

מִזְרֹזִין תַּעֲבְרוּן. קָדָם. אֲחִיכֹן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
כָּל מִזְרֹז חֵילָא: וְיֵט רַק נְשִׁיכֶם
וְטַפְּכֶם וּמִקְנֵכֶם יִדְעֵתִי
כִּי־מִקְנֵה רַב לָכֶם יִשְׁבוּ
בְּעֵרִיכֶם אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם:
לְחֹד. נְשִׁיכֹן וְטַפְּלֹכֹן וּבְעֵירְכֹן. יִדְעֵנָא.
אַרִי בְּעִיר סְגִי לְכֹן. יִתְבוּן בְּקִרְוֵיכֹן.
דִּיהֶבִית לְכֹן: עפטיר בַּ עֲד
אֲשֶׁר־יִנִּיחַ יְהוָה | לְאֲחִיכֶם
כַּכֶּם וִירְשׁוּ גַם־הֵם
אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם נָתַן לָהֶם בְּעֵבֶר
הַיַּרְדֵּן וּשְׁבַתֶּם אִישׁ

לִירְשָׁתוֹ אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם: עֲד. דִּינִיחַ יְיָ לְאֲחִיכֹן כְּפֹתְכֹן.
וְיִירְתוּן אַף אַנְוֹן. יֵת אַרְעָא. דִּי אֱלֹהֵכֹן. יְהִיב לְהוֹן בְּעֵבְרָא דִּירְדְנָא.
וּתְתוּבוּן. גְּבַר לִירוּתֵתִיָּה. דִּיהֶבִית לְכֹן: כַּ וְאֶת־יְהוֹשֻׁעַ
צִוִּיתִי בְּעַת הַהוּא לֵאמֹר עֵינֶיךָ הֲרֵאת אֶת
כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם לְשָׁנֵי הַמְּלָכִים
הָאֵלֶּה כֹּן יַעֲשֶׂה יְהוָה לְכָל־הַמְּלָכֹת אֲשֶׁר
יִמְצֵא עֵבֶר שָׂמָּה: וְיֵת יְהוֹשֻׁעַ פְּקִידִית. בְּעֵדְנָא הַהוּא
לְמִימֵר. עֵינְךָ חֻזָּה. יֵת כָּל דְּעֵבֶד. יְיָ אֱלֹהֵכֹן לְתַרְיִן מְלַכֵּיָּא הָאֵלִין.

תפסיר רס"ג
 גאיז אלי ת"ם: כב לא
 תכיאפיהם. פאן אללה רבכם.
 יחארב ענכם:

פן יעביד יי לכל מלכותא. דאת עבר
 לתמן: כב לא תיראום פי
 יהוה אלהיכם הוא הנלחם
 לכם: לא תדחלון מנהון. ארי יי אלהכון. מימריה מגיח לבון:

ס ס ס

קוה פיסוקים סימן מלכיה

ברכה ראשונה שקודם ההפטרה

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם. אשר בחר, בנביאים טובים. ורצה
 בדבריהם, הנאמרים באמת. ברוך אתה יהוה. הבוחר בתורה,
 במשה עבדו, וב ישראל עמו. ובנביאי, האמת והצדק: (אמן)

הפטרה דאלה הדברים למנהג הבלדי

בישעיה סימן א

איכה היתה לזונה קריה נאמנה מלאתי משפט
 צדק ילין בה ועתה מרצחים: איכדין תבו
 עובדהא, למהוי כטעיתא. קרתא, מהימנתא. דהות מליא, עבדי דינא.
 קשטא, הוה מתעביד בה. וכען אנון, קטולי נפשן: כ פספך היתה
 לסיגים סבאך מהול במים: פספך, הוה לפסולא. חמריך,
 מערב במיא: שריך סוררים וחברי גנבים פלו אהב שחד
 ורדף שלמנים יתום לא ישפטו וריב אלמנה לא יבוא
 אליהם: רברבך מרדין. ושותפין, לגנבין. פלהון, רחמין לקבלא
 שחדא. אמרין גבר לחבריה עביד לי בדיני, דאשלים לך בדינך. דין
 יתמא, לא דינין. וקבילת ארמלתא, לא עלת לקדמיהון: ד לכן נאם
 האדון יהוה עבאות אביר ישראל הוי אנחם מצרי

ברכה ראשונה שקודם ההפטרה

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם. אשר בחר, בנביאים טובים. ורצה
בדבריהם, הנאמרים באמת. ברוך אתה יהוה. הבוחר בתורה,
במשה עבדו, וב ישראל עמו. ובנביאי האמת והצדק: (אמי)

הפטרה דאלה הדברים למנהג השאמי

בישעיה סימן א

חֲזוֹן יִשְׁעֵיהוּ בֵּן-אֲמוּץ אֲשֶׁר חָזָה עַל-יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם
בְּיָמָיו עֲזִיָּהוּ יוֹתָם אָחִיו יַחְזִקֶיהוּ מֶלְכִי יְהוּדָה:
נְבוֹאָת, יִשְׁעִיה בֶּר אֲמוּץ. דַּאתְנַבִּי. עַל אֲנָשׁ יְהוּדָה, וְיַתְבִּי יְרֻשָׁלַם. בְּיוֹמֵי
עֲזִיָּה יוֹתָם. אָחִיו יַחְזִקֶיה, מֶלְכִיָּא דְבֵית יְהוּדָה: ב שָׁמְעוּ שָׁמַיִם
וְהָאֲזִינֵי אָרֶץ כִּי יְהוֹה דִּבֶּר בְּנִים גְּדֻלָּתִי וְרוֹמְמַתִּי וְהֵם
פָּשְׁעוּ בֵּי: שָׁמְעוּ שָׁמַיָּא דְזַעוּ, כַּד יְהִיבִית אוּרִיתִי לְעַמִּי. וְאֶצִּיתִי אֶרְעָא
דַּאתְרַגְיַפְת, מִן קַדְמֵ פִתְגָמִי. אָרִי יֵי, מִלִּיל. עַמִּי בֵית יִשְׂרָאֵל קִרִיתִי לְהוֹן
בְּנִין, חֲבִיבֵתְנֹן וְיִקְרַתְנֹן. וְאֲנוּן, מְרַדּוּ בְּמִימְרֵי: ג יָדַע שׁוֹר קָנָהוּ
וְחֲמוֹר אֲבוּס בְּעֲלִיו יִשְׂרָאֵל לֹא יָדַע עַמִּי לֹא הִתְבּוֹנֵן:
יָדַע תּוֹרָא, זְבִינִיה. וְחֲמָרָא, אָרִיא דְמְרוּהִי. יִשְׂרָאֵל, לֹא אֵילָף לְמַדַּע
דְּחֻלָּתִי. עַמִּי, לֹא אֶסְתַּכַּל לְמַתָּב לְאוּרִיתִי: ד הוּי | גּוֹי חֲטָא עִם
כְּבֹד עוֹן זָרַע מְרַעִים בְּנִים מִשְׁחִיתִים עֲזָבוּ אֶת-יְהוֹה
נֶאֱעָו אֶת-קְדוּשׁ יִשְׂרָאֵל נִזְרוּ אַחֲזֹר: וי על דַּאתְקִרִיאוּ עִם
קְדִישׁ, וְחֲטוּ. כְּנִשָּׂא בְּחִירָא, אֶסְגִּיאוּ חוּבִין. אֶתְפְּנִיו בְּזַרְעָא רְחִימָא,
וְאֲבֵאִישׁוּ. וְאֶתְאַמֵּר לְהוֹן בְּנִין חֲבִיבִין, וְחֲבִילוּ אוּרְחָתְהוֹן. שְׁבִקוּ, יַת
פְּלַחְנָא דֵּי. קַצּוּ, בְּדַחֲלַת קְדִישָׁא דִּישְׂרָאֵל. בְּדִיל עוֹבְדֵיהוֹן בִּישְׁיָא
אֶסְתַּחֲרוּ, וְהוּוּ לְאַחְרָא: ה עַל-מָה תָּכֹן עוֹד תּוֹסִיפוּ סָרְהָ
כָּל-רֹאשׁ לְחָלִי וְכָל-לֵבָב דְּוֵי: ז לא מִסְתַּכְּלִין לְמִימְרֵי, עַל מָא
לְקִינָא. עוֹד, מוֹסְפִין לְמַחֲטִי. לֹא אֶמְרִין. מְדִין, כָּל רִישׁ מְרַע. וְכָל לֵב,
דְּוֵי: ו מִכְּפֵר-רֶגֶל וְעַד-רֹאשׁ אֵין-בּוֹ מִתָּם פְּצַע וְחִבּוּרָה

וּמִכָּה טְרִיָּה לֹא־זָרוּ וְלֹא חֲפָזוּ וְלֹא רִכְבָּה בְּשָׂמוֹן: מִשְׂאֵר
 עָמָא וְעַד רִישֵׁיא, לִית בְּהוֹן דְּשָׁלִים בְּדַחֲלִתִי. בְּלֵהוֹן, סְרַבִּין וּמְרַדִּין.
 אַתְּגָעְלוּ בְּחֻבִּין, כְּמַחָא מְרַסְסָא. לֹא שְׂבָקִין מְזִדְוֹנְהוֹן, וְלֹא מְחַמְדִּין
 לְתִיבְתָא. וְאִף לֹא זְכוּן לְהוֹן, לְאַגְנָא עֲלִיהוֹן: דְּאַרְעָכֶם שְׂמִמָּה
 עֲרִיכֶם שְׂרָפֹת אֵשׁ אֲדַמְתְּכֶם לְנִגְדְּכֶם זָרִים אֲכָלִים
 אֲתָהּ וּשְׂמִמָּה כְּמַהֲפַכַת זָרִים: אַרְעֵכוֹן צְדִיא. קְרוּיִכוֹן, יְקִידַת
 נֹור. אַרְעֵכוֹן. לְקַבְלְכוֹן, עֲמִמִּיא מְחַסְנִין יְתָה. וּבְחֻבִּיכוֹן, צְדִיאֵת מְנֻכוֹן.
 אַתְחַלְפַת, וְהוֹת לְנִכְרָאִין: וְגוֹתְרָה בְּתַצִּיּוֹן פְּסָפָה בְּכֶרֶם
 כְּמַלּוֹנָה בְּמִקְשָׁה כְּעִיר נְצוּרָה: וְאַשְׁתְּאַרְת כְּנִשְׁתָּא דְצִיּוֹן
 כְּמַטְלָתָא בְּכֶרְמָא, בְּתַר דְקַטְפוּהִי. כְּעַרְסַל מְבַתּוּתָא בְּמִקְטִיא, בְּתַר
 דְאַבְעִיּוּהִי. כְּקַרְתָּא, דְצִיּוֹרִין עֲלֵהּ: ט לֹוִלִי יְהוּה עֲבָאוֹת הוֹתִיר
 לָנוּ שְׂרִיד כְּמַעַט כְּסָדָם הֵיִינוּ לְעַמְרָה דְמִינוּ: אֵלוּ לֹא פּוֹן,
 מוֹתַר טוּבִיָּה דִי עֲבָאוֹת. אֲשֵׁאר לָנָא שִׁיזְבָּא, כְּרַחְמוּהִי. אֵית עֲמָנָא חוּבִין
 דְכַאֲנֵשׁ סְדוּם, פּוֹן אֲבַדְנָא. וּכְתִבִי עַמּוּרָה, אֲשִׁתִּיצִינָא: דְ שְׂמַעוּ
 דְבַר־יְהוּה קְצִינִי סְדָם הָאֲזִינוּ תוֹרַת אֱלֹהֵינוּ עִם עַמְרָה:
 קְבִילוּ פַתְגָּמָא דִי שְׁלַטְוִנְיָא דְעוּבְדִיהוֹן בִּישׁוּן, כְּשְׁלַטְוִנִי סְדוּם. אֲצִיתוּ,
 לְאוּרִיתָא דְאַלְהָנָא. עָמָא דְעוּבְדִיהוֹן דְמוּן, לְעַם עַמּוּרָה: ז לָמָּה לִי
 רַב־זְבָּחִיכֶם יֹאמֵר יְהוּה שְׂבַעְתִּי עֲלוֹת אֵילִים וְחֵלֶב
 מְרִיאִים וְדָם פָּרִים וּכְבָשִׁים וְעֵתוּדִים לֹא חֲפָצְתִי: לֹא
 רַעּוּא קְדָמִי בְּסִגִּיאוֹת נִכְסַת קְדֻשִׁיכוֹן, אָמַר יי. מַסַּת עֲלוֹת דְכֶרִין, וְתַרְב
 פְּטִימִין. וְדָם תּוֹרִין וְאַמְרִין. וְגַדִּין דְכַאֲלִין לֹא רַעּוּא קְדָמִי, בְּהוֹן: יב כִּי
 תִבְאוּ לִרְאוֹת פָּנַי מִי־בִקְשׁ זֹאת מִיְדְּכֶם רָמַס חֲצֵרִי:
 דְאַתּוֹן אֲתוּן, לְאַתְחִזָּאָה קְדָמִי. מִן תָּבַע דָּא מִיְדְּכוֹן, לְמִיתִי. לֹא תְדוּשׁוּן,
 עוֹרְתִי: יג לֹא תוֹסִיפוּ הָבִיא מְנַחַת־שׁוּא קְטָרַת תּוֹעֵבָה
 הִיא לִי חֲדָשׁ וְשַׁבַּת קָרָא מְקָרָא לֹא־אוּכַל אֲוֹן וְעַצְרָה:
 לֹא תִיסְפוּן. לְאַיְתָאָה, מְנַחָא אֲנִיסָא. קְרַבִּין מְרַחֵק. הוּא, קְדָמִי. ירַחִין

וּשְׁבִינְךָ בְּנִישָׁא אַתּוּן מִתְּפִנְשִׁין. לָא שְׁבִקִין חוּבִיכוֹן לְקַבְּלָא צְלוּתְכוֹן,
 בְּעֵדֵן בְּנִישָׁתְכוֹן: ^ד חֲדָשִׁיכֶם וּמוֹעֲדֵיכֶם שְׁנֵאָה נִפְשֵׁי הָיוּ עָלַי
 לְטָרַח נְלֵאִיתִי נְשָׂא: יִרְחִיכוֹן וּמוֹעֲדֵיכוֹן, רַחֵיק מִימְרִי. הוּוּ קְדָמִי,
 לְרִיחוּקָא אִסְגִּיתִי, לְמִשְׁבַּק: ^{טו} וּבְפִרְשִׁיכֶם פִּיכֶם אֲעֵלִים עֵינַי
 מִכֶּם גַּם כִּי־תִרְבוּ תִפְלֵה אֵינְנִי שְׁמַע יְדֵיכֶם דְּמִים
 מְלֵאוּ: וְכַד בְּהֵנְיָא פְּרִסִין יִדְהוּן לְצִלְאָה עֲלִיכוֹן מְסִלִיקְנָא אִפִּי שְׁכִינְתִי,
 מִנְכוֹן. וְאַף כַּד אַתּוּן מְסִגֵן לְצִלְאָה לָא רְעוּא קְדָמִי, לְקַבְּלָא צְלוּתְכוֹן.
 מִדִּידִיכוֹן, דִּם זְפֵאי מְלִין: ^{טז} רַחְצוּ הַזְּכוּ הַסִּירוּ רַע מֵעֲלֵיכֶם
 מִנְגַד עֵינַי חֲדְלוּ הָרַע: תּוּבוּ לְאוּרִיתִי, אֲדָפוּ מִחוּבִיכוֹן. אַעֲדוּ.
 בִישׁוֹת עוֹבְדֵיכוֹן, מְקַבִּיל מִימְרִי. אַתְּמַנְעוּ, מְלֵאבְּאָשָׁא: ^{יז} לְמַדּוּ
 הֵיטֵב דְּרִשׁוּ מִשְׁפָּט אֲשֶׁרוּ חָמוּץ שְׁפָטוּ יְתוּם רִיבוּ
 אֲלִמְנָה: אֵילְפוּ לְאִיטְבָּא. תְּבַעוּ דִּינָא, זְפוּ דְאַנִּיס. דִּינוּ, דִּין יִתְמָא.
 עֲבִידוּ, קְבִילַת אֲרַמְלָתָא: ^{יח} לְכוּ־נָא וְנוֹכַחַה יֹאמֵר יְהוָה
 אִם־יְהִיוּ חֲטָאֵיכֶם כִּשְׁנַיִם כִּשְׁלֹשׁ יִלְבִּינוּ אִם־יֵאָדִימוּ
 כִּתּוּלַע כִּצְמֹר יְהִיוּ: בְּכִין כַּד תִּתּוּבוּן לְאוּרִיתָא תְּבַעוּן מִן קְדָמִי
 וְאַעֲבִיד בְּעוֹתְכוֹן, אֲמַר יי. אִם יְהוּן חוּבִיכוֹן כְּתִימִין כְּצַבְעֵנִין, כְּתִלְגָּא
 יַחְרוּן. אִם יִסְמְקוּן כְּזוּרִיתָא, כְּעֶמֶר נְקִי יְהוּן: ^{יט} אִם־תֵּאָבוּ
 וּשְׁמַעְתֶּם טוֹב הָאָרֶץ תֹּאכְלוּ: אִם תִּיבּוּן, וּתְקַבְּלוּן לְמִימְרִי.
 טוֹבָא דְאַרְעָא, תִּיכְלוּן: ^כ וְאִם־תִּמְאָנוּ וּמְרִיתֶם חֲרַב תֹּאכְלוּ
 כִּי פִי יְהוָה דִּבֶּר: וְאִם תִּסְרְבוּן, וְלֹא תְקַבְּלוּן לְמִימְרִי. בְּחֲרַב סְנֵאָה,
 תִּתְקַטְלוּ. אָרִי בְּמִימְרָא דִּי, גְּזִיר בִּין: ^{כא} אֵיכָה הִיְתָה לְזוֹנָה
 קָרִיָה נְאֻמְנָה מְלֵאֲתִי מִשְׁפָּט צְדָק יִלִּין בָּהּ וְעַתָּה
 מִרְצָחִים: אֵיכְדִין תְּבוּ עוֹבְדֵהָא, לְמַהוּי כְּטָעִיתָא. קִרְתָּא, מְהִימְנָתָא.

•זולק הדקדוק: ^{טו} רע מעלליכם. השוא שבלמ"ד נח, כי אין געיא בעי"ן: ^{יח} לכו־נָא בתביר
 גם בירושלמיים וכ"ד גדול:

דְהוֹת מְלִיא, עֲבָדֵי דִינָא. קִשְׁטָא, הוּהּ מִתְעַבֵּיד בֵּיהּ. וּכְעַן אֲנוּן, קְטוּלֵי
 נַפְשָׁן: **כב** כַּסְפָּךְ הָיָה לְסִיגִים סְבָאךְ מְהוּל בַּמַּיִם: כַּסְפִּיךְ,
 הוּהּ לְפָסוּלָא. חֲמַרִיךְ, מְעָרַב בְּמַיָּא: **כג** שְׂרִיךְ סוּרְרִים וְחֲבָרֵי
 גְּנָבִים כְּלוּ אֲהֵב שְׁחַד וְרִדְף שְׁלֹמְנִים יְתוּם לֹא יִשְׁפֹּטוּ
 וְרִיב אֶלְמָנָה לֹא יִבּוֹא אֲלֵיהֶם: רַבְרַבךְ מְרַדִּין. וְשׁוֹתְפִין,
 לְגַנְבִין. כְּלִהוּן, רְחֻמִין לְקַבְּלָא שְׁחָדָא. אֲמַרִין גְּבַר לְחֲבֵרִיָּה עֲבִיד לִי
 בְּדִינִי, דְאֲשֵׁלִים לְךָ בְּדִינְךָ. דִּין יִתְמָא, לֹא דִינִין, וְקַבִּילַת אַרְמִלְתָּא, לֹא
 עֵלַת לְקַדְמִיהוּן: **כד** לִכֹּן נָאִם הָאֲדוּן יְהוּהּ עֲבָאוֹת אֲבִיר
 יִשְׂרָאֵל הוּי אֲנַחְסִים מְצָרֵי וְאֲנַקְמָה מְאוּיְבֵי: כֵּיין. אֲמַר רַבּוּן
 עֲלֵמָא, יי עֲבָאוֹת. תְּקִיפָא, דִּישְׂרָאֵל. קַרְתָּא יְרִשְׁלָם, אֲנָא עֲתִיד
 לְנַחֲמוֹתָהּ. בְּרַם וְיִ לְרִשְׁיַעֲיָא כַּד אֲתַגְּלִי לְמַעַבְד פְּרַעֲנוֹת דִּין, מְסַנְאֵי
 עֲמָא. וְאֲתִיב נְקֵמָא, לְבַעִיל דְּבָבָא: **כה** וְאֲשִׁיבָה יְדֵי עֲלִיךְ וְאֲצַרְךָ
 כְּכַר סִיגִיךְ וְאֲסִירָה כָּל-בְּדִילִיךְ: וְאֲתִיב מַחַת גְּבוּרְתִי, עֲלֶךָ.
 וְאֲבִרִיר כְּמָא דְמַנְקֵן בְּבוּרִיתָא, כָּל רִשְׁיַעְךָ. וְאֲעַדִּי, כָּל חֲיָבְךָ:
כו וְאֲשִׁיבָה שְׁפֹטֶיךָ כְּבִרְאֵשׁנָה וְיַעֲצִיךְ כְּבִתְחִלָּה
 אַחֲרֵי-כֵן יִקְרָא לְךָ עִיר הַצֶּדֶק קַרְיָה נְאֻמָּנָה: וְאֲמַנֵי בִיד
 דִּינֵי קִשְׁטָא, תְּקַנִּין כַּד בְּקַדְמִיתָא. וּמְלִכֵי מַלְכָךָ, כַּד מִן אֻלָּא. כְּתַר כֵּן.
 יִתְקַרֵּי לִיךְ, קַרְתָּא דְקִשְׁטָא. קַרְתָּא, מְהִימְנָתָא: **כז** צִיּוֹן בְּמִשְׁפֹּט
 תִּפְדָּה וְשָׁבִיָּה בְּצַדְקָה: צִיּוֹן בְּדִיתְעַבֵּיד בֵּיהּ דִּינָא, תַּתְּפְּרִיק:
 וְדַעֲבַדוּ אוֹרִיתָא, יְתוּבוּן לֵהּ בְּזָכוּ:

יש מסיימים כאן. ויש קהילות הממשיכים:

כח וְשֹׁבֵר פְּשָׁעִים וְחַטָּאִים יַחֲדוּ וְעוֹזְבֵי יְהוּהּ יִכְלוּ: וְיַתְּבְרוּן
 מְרַדִּין. וְחֲיָבִין, כַּחְדָּא. וְדַשְׁבְּקוּ אוֹרִיתָא דִּינֵי, יִשְׁתִּיצוּן: **כט** כִּי יִבְשׁוּ
 מַאִילִים אֲשֶׁר חֲמַדְתֶּם וְתַחֲפְרוּ מִהַגְּנוֹת אֲשֶׁר בְּחַרְתֶּם:
 אֲרִי תִבְהַתוּן. מַאִילֵי טְעוֹתָא, דְחַמִּידְתוּן. וְתַתְּפַנְעוּן, מַגְנִיאךְ טְעוֹתָא,

זולק הוּקְדוּק: **כ** וְשֹׁבֵר. הַשִּׁי"ן בְּצִירֵי בְּכָל סַפְרֵי תִימָן, וּפְלִיגֵי אַמְסֵרְתָא רַבְתָּא דְמַנֵּי תַלְת
 בְּצִירֵי וְלֹא מְנֵי הֵךְ בַּהֲדִיָּהוּ:

דַּאתּוֹן מִסְתִּיעֵין בְּהוֹן: ל כִּי תִהְיוּ כְּאֵלֶה נִבְלַת עֲלֶהּ וּכְגֹנָה
 אֲשֶׁר-מִים אֵין לָהּ: אַרִי תִהוֹן. כְּבִטְמָא, דְּבִמְתַר טְרַפוּהִי. וּכְגִנַּת
 שְׂקִיאָ. דְּמִין, לִית לָהּ: לֹא וְהִיא הַחֲסוֹן לְנַעֲרַת וּפְעָלוֹ לְנִיצוּץ
 וּבְעָרוֹ שְׁנִיָּהֶם יַחְדּוֹ וְאֵין מְכַבֶּה: וְיִהִי תַקְפָּהוֹן דְּרִשִׁיעִיא,
 כְּנַעֲוֶרַת כְּתָנָא. וְעוֹבֵד יִדְיָהוֹן, כְּנִיצוּץ נוֹרָא. כְּמָא דְּמַקְרָבִין דִּין לְסִטְר דִּין,
 וְדִלְקוֹן תְּרוּיָהוֹן כְּחָדָא. כִּן יְסוּפוֹן רִשִׁיעִיא, אֲנוּן וְעוֹבְדֵיהוֹן בִּישִׁיאָ. וְלֹא יִהִי
 עֲלִיָּהוֹן, חִיס:

(גְּאָלְנוּ יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל:)

(פְּרַקְנָא. יי צְבָאוֹת, שְׁמִיָּהּ. קְדִישָׁא, דִּישְׂרָאֵל:)

על דא יתברך וישתבח, שְׁמָא רַבָּא קְדִישָׁא. די לעילא, חַיָּא וְקַיָּמָא. מְבָרַךְ הוּא לְעַלְמ, וּלְעַלְמֵי עַלְמֵיא:

דגד לזכחת שבת ושני וחמישי

וְאֶתְחַנֵּן

תפסיר רס"ג

כג) תִּים תַחֲנַנַת בִּין יְדֵי אֱלֹהֵהּ.
 פי דִּיאֵלְךְ אֱלֹוֹקַת קַאִילָא:
 כד) אֱלֹהֵם יֵא רַב. אַנַּת
 אַבְתְּדִית אֵן תּוּרֵי עֶבְדְּךָ.
 עֲצִמְתְּךָ וְקוֹדְרְתְּךָ אֱלֹוֹדִידֵהּ.

כג וְאֶתְחַנֵּן אֶל-יְהוָה בַּעַת

הָהוּא לֵאמֹר: וְצִלִּיתִי קָדָם יי

בְּעֵדְנָא הָהוּא לְמִימַר: כד אֲדַנִּי יְהוָה

אֶתְּהָ הַחֲלוֹת לְהִרְאוֹת

אֶת-עֲבַדְךָ אֶת-גְּדֻלְךָ וְאֶת-יְדְךָ הַחֲזָקָה אֲשֶׁר

— כט"י —

לְשׁוֹנוֹת שְׁנַקְרָאת תַּפְלָה, כְּדֵאִיתָא בְּסַפְרֵי:
 בַּעַת הָהִיא. לְאַחַר שְׂכַבְשֹׁתֵי אַרְץ סִיחוֹן
 וְעוּג דְּמִיתֵי שְׁמָא הָתֵר הַגִּדְרֵי: לֵאמֹר. זֶה
 אֶחָד מִשְׁלֶשָׁה מְקוֹמוֹת שְׁאֲמַר מֹשֶׁה לְפָנֵי
 הַמָּקוֹם אֵינִי מִנִּיחָךְ עַד שֶׁתּוֹדִיעֵנִי אִם תַּעֲשֶׂה
 שְׂאֵלְתִי אִם לֹא: כז ה' אֱלֹהִים. רַחוּם בְּדִין:

כג וְאֶתְחַנֵּן. אֵין חֲנוּן בְּכָל מְקוֹם אֱלֹא לְשׁוֹן
 מִתְּנַת חָנָם. אַף עַל פִּי שִׁישׁ לְהֵם לְצַדִּיקִים
 לְחֵלוֹת בְּמַעֲשֵׂיהֶם הַטּוֹבִים, אֵין מְבַקְשִׁים
 מֵאֵת הַמָּקוֹם אֱלֹא מִתְּנַת חָנָם. לְפִי שְׁאֲמַר לוֹ
 (שְׁמוֹת לג, יט) וְחַנְתִּי אֶת אֲשֶׁר אֶחָד, אֲמַר לוֹ
 בְּלִשׁוֹן וְאֶתְחַנֵּן. דְּבַר אַחַר זֶה אֶחָד מִעֲשָׂרָה